

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 3 • 2018 • 82. årgang

TEMA: Avskjermet

Ungdom og mediebruk side 7 **Tor Grønvik** side 24

Skjermenes inntog

Denne utgaven av *steg* har temaet Avskjermet. Det ordet har flere betydninger. Av og til kan vi spørre oss om et år på folkehøgskole er et år *borte* fra virkeligheten. Kan det tenkes at vi skaper en slags alternativ virkelighet? I så tilfelle, hvilken nytte vil det ha for samfunnet? Vi snakker mye om at året på folkehøgskole er en «boble», som betyr at man kun har fokus innover, og knapt får med seg hva som skjer der ute. Det er noe sant i det. Spørsmålet vi må stille oss, er om denne «bobla», for en periode, likevel kan ha en personlig og samfunnsnyttig funksjon. Jeg tror det er avgjørende viktig at året på folkehøgskole ikke skaper egosentrerte elever, men kan fokusere på det som skal til for at elevene skal bli verdibevisste og gode samfunnsborgere etter dette skoleåret. Kanskje det har en funksjon å avskjerme litt, for å bli sterkere senere? Som et slags drivhus.

Men «avskjermet» kan også bety å leve uten skjerm, og nettopp det er hovedfokuset i denne utgaven av *steg*. Vi har etter hvert blitt enormt avhengige av ulike typer skjermer, i alle mulige situasjoner og til alle døgnets tider. Vi må ha to tanker i hodet samtidig. Det er mye som har blitt bedre og som gjort livet lettere for oss med skjermenes inntog. Vi kan knapt tenke oss et liv uten. De er en velsignelse. Og det er like fullt sant at skjermene har blitt en forbannelse. De skaper avhengighet, og de gjør noe med oss som kanskje ikke er så bra. Vi blir lett skjermens slaver.

Burde året på folkehøgskole være det året som gjør oss til bevisste brukere av skjerm? Jeg tror ikke på en totalt skjermfri tilværelse. Det vil være for de få. Men de fleste av oss trenger et mer bevisst forhold til hva skjermene gjør med oss. Dette nummeret av *steg* ønsker å være et innspill i en slik refleksjon. Takk til Jarle Haugland, daglig leder i Tro og medier, for en god og nyansert artikkel om temaet.

Så kan vi også i dette nummeret takke av Tor Grønvik for alt det han har gjort og betydd for de kristne folkehøgskolene. Det er ikke lite. Samtidig ønsker vi nye medarbeidere velkommen.

God lesning. •

1 Kong 19,11-12:

Foran Herren kom en stor og sterk storm som kløvde fjell og knuste klipper, men Herren var ikke i stormen. Etter stormen kom et jordskjelv, men Herren var ikke i jordskjelvet. Etter jordskjelvet en ild, men Herren var ikke i ilden. Etter ilden – lyden av skjør stillhet.

Tom Arne, redaktør *steg*

Steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole

Utgitt av Noregs Kristelege Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Postadresse: Postboks 420 Sentrum, 0103 Oslo
Besøksadresse: Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:

steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
 tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Journalist: Marit Asheim

Redaksjonsråd:

Tom Arne Møllerbråten
 Marit Asheim
 Andreas Melberg
 Eleni Maria Stene
 May Brit Drivdal
 Sture Vareide

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside foto: Hans Olav Rein

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelege Folkehøgskolelag (NKF)

Gunnar Birkeland, (leder NKF)
 Ånen Tveit, Alta
 Geir Ertzgaard, Solborg
 Hilde Stavnem Børud, Stavern
 Ingrid Rødset, Ålesund

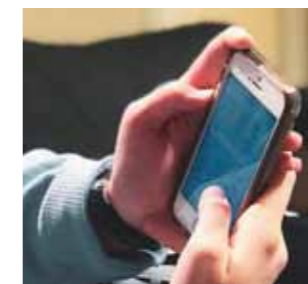
Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)

Kjell Konstali, Solborg (leder)
 Erling Helland, Bakketun
 Gunnar Birkeland, (leder NKF)
 Anne Apesland, Grenland
 Jens Rindal, Valdres

Sekretariat

Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
 Marit Asheim, informasjonsrådgiver, marit@ikf.no
 Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
 Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
 Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
 Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
 Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no

Innhold

- 4 Avskjermet fra foreldre
- 6 Fra lyrikkens verden
- 7 Phubbing, FoMO og kjærligheten til skjermen
- 12 Mobilfrie soner på folkehøgskolen
- 14 Sosiale medier
- 15 Et par sitater om mobilbruk
- 16 Vi er mobilavhengige – set us free
- 20 Avskjermet på pilegrimsreise
- 24 Fra Den hvite sal i Hurdal til Landsmøtet på Sagavoll: Tor Grønviks liv i folkehøgskolen
- 32 Nye ansatte i Øvre Vollgate
- 36 Folkehøgskoleforskning – å skape et bilde av en pedagogisk modell
- 38 Bok
- 40 Steg fra siden: Å klare seg uten er makt
- 42 Manus til morgensamling: Konsumere vs produsere
- 44 Sett frå Botn: For at jeg skulle få oppleve stillheten igjen
- 46 Vi trenger alle et smultronställe

Avskjermet fra foreldre

Av **Andreas Melberg**,
daglig leder i NKF og IKF

Gode foreldre beskytter. Digital hverdag har gjort foreldre til stede over alt. Folkehøgskolen er en gave til unge som trenger å leve avskjermet fra foreldres beskyttelse.

Logg av foreldrene. Mobillokker med GPS har gjort foreldres mulighet for å passe på barna enda bedre. De vil det beste, og i mange tilfeller er det også viktig å være pålogget egne barn. Gjerne med skjerm, lyd og menneskelig kontakt. Men som i all oppdragelse trengs frigjøring. Selvstendighet og evne til å møte livet filterfritt fra foreldre er for de fleste godt og riktig. Ikke alle foreldre har like lett for å slippe taket. Da er folkehøgskolen en gave. En trygg plass der det er gode muligheter til å logge seg av foreldre og samtidig selv bestemme hvor avskjermet, både mentalt og digitalt, en trenger å være.

«Jeg har hatt strålende foreldre som vil meg alt godt, men noe av det beste med folkehøgskolen var at jeg kunne leve avskjermet fra mine foreldre.» (Pål, 19 år)

Managerforeldre. Foreldre går fort inn i managerrollen. Oppveksten skal rigges slik at barna blir trygt loset ut i verden. Strålende deltakelse i alle skolens velmente komitemøter, vennegrupper og dugnader. Heldigvis og all takk og ære for innlevelse i barns oppvekst. Men det kommer en tid for å slippe taket. Trå tilbake og la det stå til. Ikke lett, men det er ingen vei utenom dersom barnet skal bli voksen.

Folkehøgskolen kan avskjerme de unge fra foreldres bufferholdning. Ofte er skolen langt vekk fra hjemmet, foreldre blir overbevist om fortrefeligheten til skolen etter åpningsfesten og de unge har ofte ikke tid til å oppdatere

heltene hjemme. I noen tilfeller legger de til og med vekk mobiltelefonen. Navlestrengen er kuttet. Vi snakker et viktig oppdrag for samfunnet. Dannes til selvstendighet.

Avstand og tydelighet. En velment forelder ringte meg en gang litt ut i skoleåret og var bekymret for mangel på digital kontakt. De ville at jeg skulle få sønnen til å koble seg opp som Facebook-venn med dem hjemme og ringe hjem minst en gang i uken. Kravet var ikke urimelig, men når jeg nevnte det for «Mats», strålte han opp og sa: «Så flott de savner meg. Savner dem også, men si jeg trenger litt avstand en periode. Lover å ringe om jeg trenger penger.»

På folkehøgskolen erstattes foreldre med voksne som har noe av det samme oppdraget. Vi vil gi dem alt vi kan slik at de best skal greie seg i samfunnet. Men i motsetning til foreldrene, er vi i posisjon til å være både tydeligere og ha større avstand. «Kom deg opp om morra'n.» «Her trenger vi hjelp til oppvasken.» Det er lettere å stille krav fordi vi er i en annen posisjon.

Tillit. Samtidig kan de bruke folkehøgskoleåret til å vise tillit til voksne som de ikke nødvendigvis skal møte i hverdagen resten av livet. Ofte en nødvendig distanse for mange til å ta tak i utfordringer i livet. Tryggere plass for en overgang ut av hjemmets buffere skal du lete lenge etter. •

Fra lyrikkens verden

Aldri før

Aldri før
har vi hatt så dype stoler
og så brede sofaer rundt bakenden.

Aldri før
har teknokratene gjort slike underverk med verden
at hjertene er blitt så mørkredde av angst
at vi må gå i dekning bak oss selv.

Aldri før
har ordene måttet skrikes så høyt
og bilder og lyd måttet sprites opp med Cola
for å trekke tankene bort og gjøre oss ufarlige.

Aldri før har det hastet slik. Aldri før
har vi lengtet slik
etter menneskestemmer bak ordene,
sandhet og hjertevarme bak kråkenes skrik. •

Rolf Jacobsen

Skrevet til Kunstneraksjonen 1984

Trykt med tillatelse for Gyldendal Norsk Forlag

Foto av Ajeet Mestry, Unsplash.com

Phubbing, FoMO

og kjærligheten til skjermen >>

«Vi har den hele, vide verden i vår hånd. Men jeg er ikke sikker på at vi alltid klarer å bære den børa.»

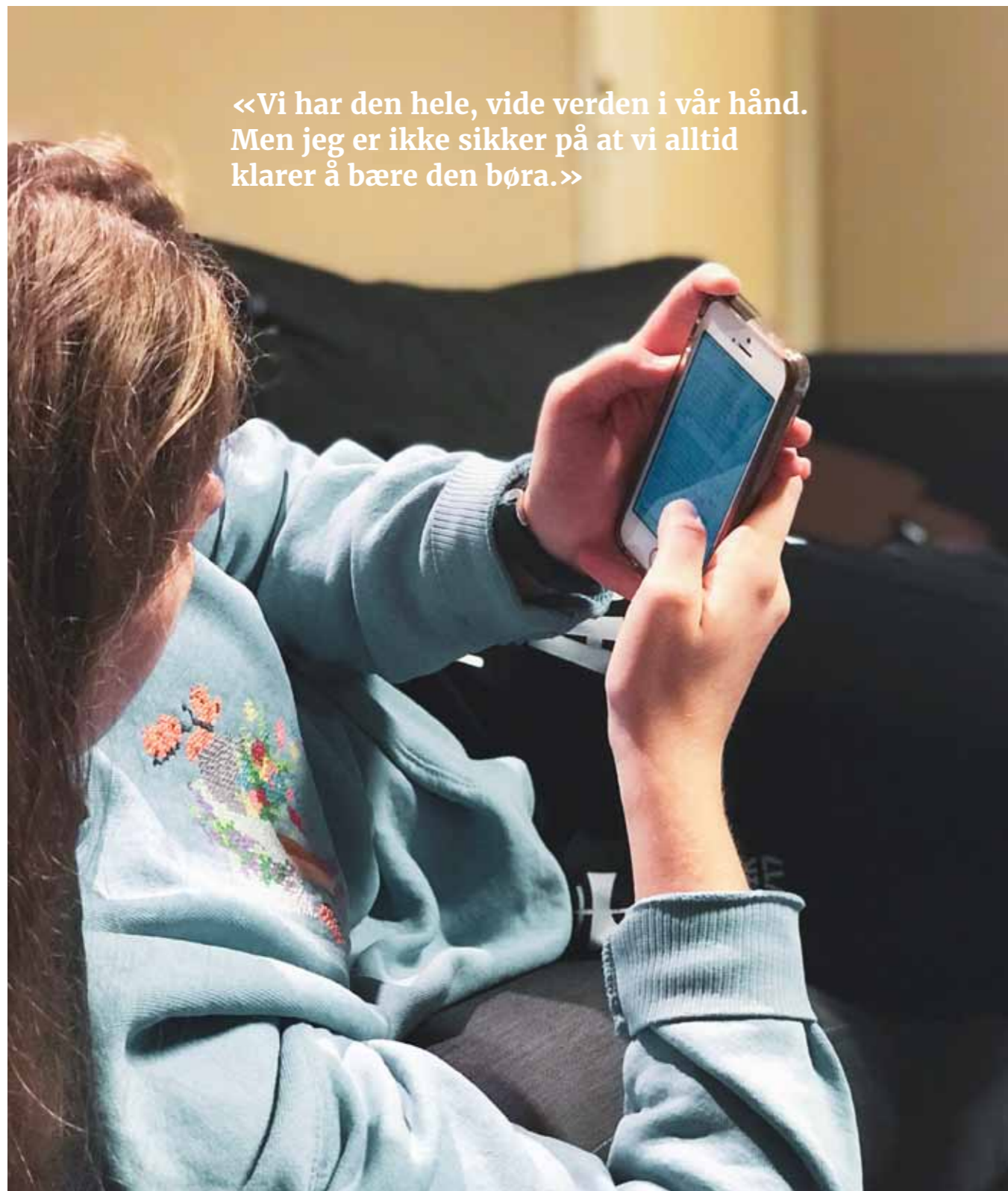

Foto: Hans Olav Rein

Av Jarle Haugland,
daglig leder i Tro & Medier

Det er ti år siden iPhone kom til Norge. Elleve år siden Facebook ble tilgjengelig for Ola og Kari Nordmann. Og ti år siden begrepet «sosiale medier» ble vanlig å bruke.

Ti-elleve år er ikke mye. I hvert fall ikke om det handler om samfunnsutvikling eller hvordan vi mennesker formes. Men siden 2007 har det skjedd en digital revolusjon blant oss. Smarttelefon, sosiale medier – med Facebook i spissen – og bredbånd, med wifi og stadig større mobildatapakker, har vært tre sentrale drivere i en endring vi sjelden har sett maken til i historien. 5G-nettet som er under utbygging, vil trolig ta utviklingen enda et digert skritt videre.

Vi har den hele, vide verden i vår hånd. Men jeg er ikke sikker på at vi alltid klarer å bære den børa.

Det er knapt en overdrivelse å si at mobilen har overtatt hverdagen vår. Men hva gjør det med oss?

1. Vi har tilgang til alt

Google har ødelagt mange gode diskusjoner. Før kunne man være påståelig og vinne diskusjoner, bare man fremstod overbevisende nok. Nå er det Google, Wikipedia og fakta som avgjør diskusjonene. Til en viss frustrasjon for de mest påståelige blant oss.

De enorme mengdene med informasjon er en gave til oss. Med det kan vi utvide perspektiv, få ny innsikt og kunnskap. Andre mennesker, nye meninger og kulturer kommer nærmere, med den berikelsen det innebærer.

Samtidig bærer det med seg noen store utfordringer. For det første gjenspeiler

verdensveven oss mennesker på godt og ondt. Det betyr at tilgangen på alt også innebærer at det destruktive og ødeleggende kun er få trykk borte. Det kan være rå pornografi, grov vold, sterkt kroppspress eller økt kjøpe- og forbrukspress. Det skal sterk karakter til å være hele den vide verden i vår hånd.

For det andre krever den ubegrensede tilgangen på informasjon en årvåken kildekritikk. Hvor kommer fakta fra? Hvilken vinkling er valgt? Er virkelighetsframstillingen tendensløs eller balansert? Og velger vi å hente informasjon fra ulike ståsteder – eller gir internett oss bare en rekke ekkokamre, sfærer der vi omgir oss med dem vi er enige i og som bekrefter våre meninger?

2. Vi er alltid tilgjengelige

I 2000 ble begrepet FoMO (Fear of Missing Out) lansert av markedsstrategen dr. Dan Herman.¹ FoMO har blitt definert som «a pervasive apprehension that others might be having rewarding experiences from which one is absent». Fenomenet er ikke nytt. Vi har aldri ønsket å gå glipp av det våre venner opplever. Men sosiale medier har aktualisert og forsterket denne effekten betydelig.

I 2015 ble det gjort en undersøkelse i Norge som viste at vi i gjennomsnitt sjekket mobilen 150 ganger i døgnet.² FoMO ble pekt på som en av de viktige årsakene. Frykten for å gå glipp av noe viktig driver oss til å sjekke mobilen igjen og igjen.

I 2013 utgav en gruppe forskere i USA og Storbritannia rapporten: «Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out».³ Deres konklusjoner var blant annet at det var en tydelig sammenheng mellom bruk av sosiale medier og opplevelsen av FoMO. Og denne frykten for å gå glipp av noe var assosiert med dårligere humør og lavere tilfredshet over livet.

Kanskje er det det som gjør at psykolog og forsker Jean M. Twenge skriver i boken med det usedvanlig lange navnet *iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy – and Completely Unprepared for Adulthood – and What That Means for the Rest of Us*: «Man skulle kanskje tro at ungdommene tilbringer så mye tid i disse nye foraene fordi det gjør dem lykkelige. Det meste forskningsmateriale tyder imidlertid på at det ikke er tilfellet. (...) 13-åringene som bruker sosiale medier mye, øker risikoen for å utvikle depresjon med 27 prosent, mens de som deltar i sport, religiøse aktiviteter eller bare gjør mer lekser enn gjennomsnittsåringene, reduserer denne risikoen dramatisk.»⁴

3. Vi distraheres

Mens FoMO er en viktig psykologisk driver til vår mobilbruk, er pushvarsler et av de viktigste verktøyene for å dempe vår frykt. Stadig gir mobilen oss beskjed om noe vi bør få med oss i de ulike appene våre. (Og idet jeg skriver dette, får jeg et varsel fra Snapchat om >>

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Fear_of_missing_out ² <https://forskning.no/forbruk-mobiltelefon/2015/01/angst-gjev-ekstrem-mobilbruk>

³ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563213000800#> ⁴ *iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy – and Completely Unprepared for Adulthood – and What That Means for the Rest of Us*, Jean M. Twenge, Atria Books 2017. Gjengitt i Aftenposten Innsikt nr.3, 2018

«Vi vil aldri forstå medieverden ordentlig før vi innser at det er en verden full av moro, spenning, lek læring og utviklende utfordringer. Om vi ikke innser det, skal vi være varsomme med å veilede.»

<< å prøve deres nye filtre og linser hver dag. Skal vi se, da må jeg forsøke å komme meg tilbakei artikkelen. Hvis jeg ikke først skal sjekke Instagram ...). Jeg tror distraksjonene gjør noe med de viktige relasjonene i livene våre: rela-sjonen til oss selv, til andre og til Gud. For det første ødelegger distraksjonene tilstedeværelsen i eget liv. Mobilen tilbyr en kjærkommen flukt bort fra det kjedelige eller vanskelige i livet. De lange tankene og refleksjonene har også vanskelige kår. Problemet er at vi mennesker trenger tid, stillhet og tilstedeværelse for å modnes som mennesker. Mobilen kan lett stjele dette, uten at vi helt er klar over det.

For det andre bryter distraksjonene inn i relasjonene til andre. Vi har fått et begrep som kalles «phubbing», definert som: «The act of snubbing someone in a social setting by looking at your phone instead of paying attention.»⁵ Mobilen piper, og den analoge samtalen du har med noen settes på vent. Det som skjer på mobilen er viktigere. Kanskje er det en melding som må svares på. Og ubevisst sender vi signal om at den andre er mindre viktig enn det som skjer på mobilen.

For det tredje påvirker distraksjonene vår kontakt med Gud. «I stillhet og tillit skal deres styrke være», sier Gud i Jes 30,15. I distraksjonens tidsalder er dette en utfordring til oss. For Gud blander seg ikke inn i kampen om vår oppmerksomhet. Han venter til vi gir rom for en tilstand der vi gir informasjonsstrømmen en pause og lar Gud få slippe til. Der dannes det en forventning om at Gud skal tale, at han skal lede og gi oss av sine gaver. Om vi alltid er pålogget, venner hjernen seg til stadig korte stimuli som hindrer roen, stillheten, refleksjonen – og nærværet hos Gud.

4. Vi finner nye former for fellesskap ...

Vi vil ikke ta sosiale medier på alvor om vi ikke ser gleden og nytten vi har i dem. Folk utvikler fellesskap, kommer i kontakt med folk og holder kontakt med venner via tradisjonelle sosiale medier – og i spillverden, der man spiller med eller mot hverandre, fullstendig uavhengig av hvor man befinner seg. Jeg har snakket med unge syke og eldre mennesker som har hatt stor nytte av sosiale medier. For av forskjellige grunner har de ikke kunnet ha et rikt, analogt, sosialt liv. Dermed har mobilen hjulpet dem å holde kontakt med venner – til tross for sine begrensninger.

5. ... og vi er mindre sammen

Samtidig som vi finner sammen på den digitale arenaen, er vi mindre sammen i den analoge verdenen. Tall fra Ungdata viser at 59,4 prosent av ungdomsskoleelever var hjemme hos hverandre minst to ganger i uka i 2016, en nedgang fra 74,5 prosent i 2011. Andelen som var ute med venner minst to ganger i uka, var 29,9 i 2016, en nedgang fra 40,3 prosent i 2011. Det finnes ikke lignende tall for videregående og folkehøgskoler, men det er å anta at vi finner samme trend også i den aldergruppen.

6. Vi søker bekreftelser

Medieteknologien har gitt oss mulighet til å være våre egne redaktører. YouTubes slogan, «Broadcast Yourself», er betegnende for mulighetene og kanskje også forbannelsen som ligger i det digitale landskapet. For Gud har skapt oss med behovet for bekreftelse. Vi ønsker å bli sett, anerkjent og elsket. Og Gud selv gav oss et evig «liker» da han skapte oss i sitt bilde og bekreftet det med å si at «det var svært godt»⁶. Men veien er kort til å søke bekreftelser i de sosiale medier. Responsen

er så umiddelbar, og så synlig – på godt og vondt. Det er deilig når andre ser bekreftelsen som blir gitt. Men utrolig sårbart når bekreftelsen uteblir, og alle ser det.

En fersk undersøkelse fra InFact/YouGov, utført for UNICEF og Telenor, viser at 40 prosent av unge mellom 18 og 20 år har tatt nakenbilde av seg selv, og 75 prosent av disse har delt dette videre. Videre viser den at en tredjedel av disse angrer i etterkant på det de har gjort. Andre tall fra Medietilsynet viser at 20 prosent av 15-årige jenter har delt nakenbilde av seg sist år.

Bak disse tallene befinner det seg sårbare, dyrebare ungdommer. Årsaken til deling av nakenbilder vil variere. Men for en betydelig andel er det ønsket om å bli sett, bekreftet og elsket som ligger til grunn. Her har både foreldre og andre voksenpersoner ansvar for å hjelpe dem å hente bekreftelsen fra andre kilder.

«La oss skaffe oss et navn»,⁷ sa folket i Babel – og drømmen er der fortsatt i dag, fortsatt like sterk. Da trenger vi å fortelle at jakten på det vi dypest sett trenger, ikke finnes på toppen av medietårnet. Det finnes i han som steg ned, ble alles tjener og gav sitt liv for oss.

7. Vi har det gøy!

Vi vil aldri forstå medieverden ordentlig før vi innser at det er en verden full av moro, spenning, lek læring og utviklende utfordringer. Om vi ikke innser det, skal vi være varsomme med å veilede. Da er det lett å avfeie velmente råd med at man ikke forstår. Det vi egentlig trenger er voksne gamere som kan være kristne forbilder i jungelen av dataspill, bloggere som kan modellere et liv med integritet og trygg, kristen identitet. Vi trenger voksne som kanskje ikke deler

«I 2015 ble det gjort en undersøkelse i Norge som viste at vi i gjennomsnitt sjekket mobilen 150 ganger i døgnet.»

Foto: Heidi Olsen

alt og ingenting i sosiale medier (det kan til tider være noe pinlig), men som forstår landskapet og kan hjelpe unge å manøvrere her. Ikke ved å hele tiden være oppdatert på det nyeste, men ved å bringe tidløse sannheter inn i et stadig skiftende landskap.

Så kunne jeg ha skrevet noe om hvordan vi sammenligner oss i sosiale medier, og forbannelsen dette er. Vår digitale verden har også bidratt til at hets og mobbing brutaliseres – samtidig som vi har fått nye kanaler til å dele godhet, sannhet og tro. Og vi kunne gått inn på hvordan sosiale medier og spill designes for å få oss til å bruke mest

mulig tid hos dem. Plassen tillater ikke det. Men til syvende og sist koker det kanskje ned til spørsmålet: Hva ønsker jeg å bli preget av i livet? Jeg kan enten la medieaktørene vinne kampen om min tid og min oppmerksomhet, eller jeg kan ta bevisste valg som beskytter og styrker det jeg mener er viktig i livet.

Mitt beste råd på vei til de gode valgene er å snakke sammen. Snakk om hva som er viktig, hva man ønsker å prioritere og hva man ønsker å bli preget av. Og skap skjermfrie soner og perioder. Det vil være en uvurderlig hjelp på veien til tilstedeværelse, refleksjon og gode medievalg. •

⁵ <http://stopphubbing.com> ⁶ 1.Mos 1,31 ⁷ 1.Mos 11,4

Mobilfrie soner på folkehøgskolen

For to år siden, da jeg og mine medstipper var førsteårselever på folkehøgskolen, hadde vi en felles tredagers skoletur til et leirsted i Fyresdal. Uten mobil. Og tro det eller ei, det var faktisk veldig god stemning!

Av Audny Solberg,
stipendiat på Sagavoll folkehøgskole

Det finnes mange gode grunner for å begynne på folkehøgskole, og kanskje en av de viktigste er å bli kjent med nye mennesker. I starten kan det virke litt overveldende og skummelt, men jeg har inntrykk av at de aller fleste liker det bedre og bedre jo mer tid man har sammen.

Oppmerksomhet. Som stipendiat på folkehøgskole i år har jeg vært heldig å få muligheten til å bli kjent med et helt nytt kull for andre gang, og jeg elsker det! For meg er det viktig å se andre, snakke sammen, gi rom og tid til å bli kjent med hverandre, og å gi hverandre den oppmerksomheten som trengs for å tørre å åpne seg for hverandre. Personlig tror jeg det da kan være bra å ha

noen mobilfrie soner, der man minnes på at man skal være sosial med dem som er fysisk tilstede, og ikke fokusere på dem man kun ser og møter gjennom mobilen.

Ikke noe savn. I det virvaret av tanker jeg har kan jeg likeså gjerne starte positivt. Jeg tror de aller fleste liker det. Foreløpig har jeg ikke hørt noen klage på at man ikke skal bruke mobilen i for eksempel matsalen, og det tror jeg er mye på grunn av at elevene allerede trives sammen. I skrivende stund har det kun gått to uker siden skolestart, så det er jo fullt mulig at det er det travle programmet den første tiden som har gjort at man ikke nødvendigvis har tid til mobilen. Likevel har jeg ikke hørt noen si at de savner å bruke mobilen, men de har kanskje ikke rukket å savne den ennå heller. Tvert imot har jeg hørt noen si «jeg er egentlig skikkelig avhengig av mobilen, men nå rekker jeg ikke å bruke den». Det kan jo være en fin ting, og det er nok sant som rektor sa til foreldrene i åpningstalen sin; «intet nytt er godt nytt».

Mobilfri matsal. Så for å snakke litt om det å ha mobilfrie soner kan jeg jo starte med matsalen. Som nevnt er det en av de mobilfrie sonene vi har her på skolen, blant annet fordi det er et sted vi tenker at vi skal møte hverandre, hvor vi kan sitte ned og spise et måltid sammen, og for å skape større matro rundt måltidet (dette kan jo diskuteres, i og med at støynivået går ganske kraftig opp når 130 personer i ett rom skal snakke sammen). Jeg er en stor fan av

at denne regelen, fordi det åpner opp for så mange nye samtaler. Og det er en unik mulighet til å snakke med mennesker man kanskje ikke bruker så mye tid sammen med ellers. Plutselig sitter man der med en kopp kaffe etter selve måltidet, djupt i en samtale om alt og ingenting, spennende, interessante eller morsomme temaer. Jeg tror ikke den opplevelsen kan sammenlignes med å sjekke instagram eller facebook.

Oversett Hvorfor jeg tror det er fint å ha noen mobilfrie soner eller ikke alltid bruke mobilen, er lett å svare på: Signalene man sender til andre med tanke på hvem og hva man gir sin oppmerksomhet til. Det er ikke kjekt å sitte i en samtale, dele av seg selv, tanker og meninger, samtidig som den andre hele tiden gløtter ned på mobilskjermen for å se hva det siste varselet handlet om eller hvem man fikk melding av. Hvorfor er jeg ikke interessant nok til at den andre klarer å overse mobilen en liten stund? Det er ikke sikkert det er slik situasjonen er, men det er ikke veldig gøy å være den som ønsker å dele noe når den andre ikke gir sin fulle oppmerksomhet. Og da kan det jo være til hjelp for noen at man rett og slett ikke trenger eller skal ha mobilen sin framme og alltid være tilgjengelig.

Skrur av WiFi. Det er fullt mulig at jeg er konservativ eller gammeldags (fritt for tolkning) når det gjelder bruk av mobil, men jeg liker ikke at den tar fokus og at man alltid skal være tilgjengelig. Jeg er av den typen som skruer av WiFi på mobilen når jeg

«Hvorfor er jeg ikke interessant nok til at den andre klarer å overse mobilen en liten stund?»

ikke bruker det selv om jeg har tilgang til det hele tiden. Det er mye mer behagelig å vite at jeg kan skru det på når jeg vil sjekke om jeg har fått en melding eller om noe har blitt lagt ut i skolens Facebookgruppe, i stedet for hele tiden vente på at noe skal skje. Og siden jeg ønsker at andre skal gi meg oppmerksomhet når vi har en samtale, vil jeg gi dem oppmerksomhet. Da er det fint å ikke få varsler. Det går jo faktisk an å bruke mobilen til å ringe hvis det er veldig viktig.

Mobilfri skoletur. For to år siden, da jeg og mine medstipper var elever selv på folkehøgskolen, hadde vi en felles skoletur til et leirsted i Fyresdal. Uten mobil. Og tro det eller ei, det var faktisk veldig god stemning! Det kan godt hende at noen savnet mobilene sine, det klarer jeg ikke å huske i farta, men vi gjorde jo så mye annet gøy. Vi spilte spill, lekte leker, gikk på tur, øvde inn dramatiseringer av hele bibelhistorien, og spiste masse god mat. Det betydde nok mye for oss, og vi snakker fortsatt om den turen. Jeg tror jo det er noe fint med å få en slik tur sammen hele skolen uten mobiler, for å virkelig oppleve at man kan ha det bra sammen, bare oss. Derfor er jeg litt spent på hvordan det mobilfrie miljøet blir i år siden vi ikke skal ha en slik tur i år.

Hjelpe hverandre. Men, når jeg tenker meg om, er jeg ikke så redd likevel. Ting går av seg selv; vi har ennå ikke gitt noe tydelig beskjed om at man ikke skal bruke mobilen i matsalen, og det er jo fordi det foreløpig ikke er noe stort problem. Heller ikke ute i dagligstua vår, hvor mobilen mest sannsynlig ligger framme på bordet mens eieren er fullt opptatt med å spille et spill eller leke en lek. Folk snakker sammen. I tillegg lærer man å kjenne hverandre, og man lærer hvem man vil bruke tiden sin på. Og siden vi alle er forskjellige, er det jo naturlig at vi liker å henge med ulike typer mennesker. Noen trenger kanskje litt hjelp til å legge fra seg mobilen, mens

andre trenger kanskje noen påminnelser om at det kan være fint å gi fra seg noen livstegn til de hjemme. Så da kan vi jo hjelpe hverandre. Folkehøgskoleåret er jo ment for å vokse som menneske, og lære mer om hvordan og

hvem man vil være. Så da har man jo faktisk mulighet til å ta stilling til hvor mye oppmerksomhet man ønsker å gi mobilen i forhold til de menneskene man er sammen med. •

Foto: Hans Olav Rein.

Sosiale medier

Av Hanne-Lene Halsen,
lærer på Sagavoll folkehøgskole

Det heter sosiale medier. Men hvorfor det? Det er ikke veldig sosialt når alle glør i hver sin skjerm. Du skal filme, ta bilde og dele med alle de fjerne andre, i stedet for å være til stede, sammen med hverandre.

Det blir ikke enklere å se, og bry seg om hverandre når alt vi ser er på mobilen. Vi bryr oss kun om likes og respons fra de fjerne andre.

Sosiale medier burde omdøpes. De gjør oss fjerne og distanserte fra øyeblikk, hverandre og fra det å faktisk se. Ja, faktisk se hverandre, og tørre å spørre: hvordan går det med deg for tiden?

Hva tenker du? Burde vi tenke nytt, om hva vi bruker øya vår til? Se på mobilen eller hverandre? Og heller gi litt mer F i alle de andre? Kanskje vi bare skal la mobilen få en daglig siesta, og kalle det USOSIALE medier? •

Et par sitater om mobilbruk

Professor og forfatter **Aksel Tjora**, som vi intervjuet i forrige nummer av **steg**, har blitt intervjuet av Gyldendal Forlags nettsider. På spørsmål om hvordan det egentlig står til med måten vi omgås hverandre på, svarer han:

-På én måte står det dårlig til med oss, for vi bruker fryktelig mye tid på skjerm. Men skjulte observasjoner på for eksempel kafé registrerer at folk er overraskende oppmerksomme på hverandre, og noen av studiene tyder på at vi ikke har det så ille som vi skal ha det til. Men ungdom i dag kommuniserer langt mer med tekst enn med språk, og det blir en større utfordring enn vi tror. Jeg vil ikke være noen dommedagsprofet, men samtidig ikke undervurdere hvordan teknologien endrer oss. Tredjeårselevne mine fikk i oppgave å være offline én dag, og de guet seg virkelig til å være 24 timer borte fra nettet. Det er ganske besynderlig. Jeg tror alle har godt av å være et døgn avlogget. Man vil fort merke fraværet av de små tingene man sjekker hele tiden, og dødtiden man opplever. Man risikerer at man plutselig må snakke med sidemannen! •

Johannes Morken, redaktør i Stefanus-alliansen, la nylig ut denne statusen på sin Facebook-side:

«**P**å veg heim i dag passerte eg nok ein mann som gjekk tur for å lufta mobiltelefonen sin. Av for meg uforståelege grunnar hadde han også teke med seg ei barnevogn med ein baby i. Kan nokon laga 10 gode råd for lufting av mobiltelefon der råd nummer 1 er: Ta aldri med barnevogn når du luftar mobiltelefonen då babyen kan forstyrre omsorga for telefonen.» •

(Gjengitt med tillatelse)

Vi er mobilavhengige – set us free

«Når man bruker mobilen, får man behov for å bruke den mer. Folk blir stresset av å skulle klare seg uten mobil, man får abstinenser hvis man slutter, og ikke minst, man fortsetter å bruke mobilen mye selv om man faktisk ser at det får negative konsekvenser.»

Av Tom Arne Møllerbråten

Et flertall av befolkningen er nå avhengige av mobilen, ifølge VG.

en undersøkelse fra mai i år, gjort av Respons Analyse på oppdrag for VG, ble 1000 personer spurt om sine mobilvaner og mobilbruk. «Ni av ti unge tar mobilen med til sengs. Halvparten av oss har den med på do. Vi er et mobilavhengig folk, og har ikke dårlig samvittighet for det», skriver VG om undersøkelsen.¹ Det kan hende det er sant, men kanskje mange av oss likevel går med et ønske om å frigjøre oss litt mer fra mobilen, likevel? Hva kan vi som folkehøgskole bidra med her overfor våre elever?

Respons Analyse sin undersøkelse bekrefter det nok mange av oss lenge har tenkt om saken. Undertegnede kan i hvert fall, men ikke uten dårlig samvittighet, si at jeg kjenner meg igjen i den delen av befolkningen som bruker mobilen i tide og utide, og som gjerne skulle følt seg som litt mer herre over situasjonen. Det blir fort en ubalanse mellom hvordan vi egentlig vil ha det, og hvordan det faktisk blir. Man får nesten lyst til å sitere Paulus her: «Det jeg vil, gjør jeg ikke, og det jeg avskyr, det gjør jeg.» Men foreldre med barn under 16 år, og unge under 30, er likevel verst, skriver VG.

Elverum folkehøgskole. 4. april i år viet NRK-programmet Forbrukerinspektørene (FBI) et helt program til mobil-avhengighet og mobilbruk. Halvparten av barn og unge bruker mobilen mer enn to timer om dagen, sies det i programmet. Etter oppfordring fra

en elev ved Elverum folkehøgskole drar FBI dit for å gjennomføre et eksperiment. Eleven ber om hjelp til å bli mindre mobilavhengig. Testen blir å ta fra elevene mobilene i ett døgn. Vil de klare det? Jeg kommer tilbake til det.

Tilgjengelighet. Hvis vi skulle vært foruten mobil noen dager, hva var det da vi ville savne mest? Her svarer 62 prosent å «være tilgjengelig for andre», 36 prosent å «følge med på det som skjer», 32 prosent å «bruke sosiale medier», 26 prosent å «ta bilder» og 20 prosent å «høre på musikk». Tilgjengelighet er i særklasse det vi er mest opptatt av, noe som også bekreftes av flere elever ved Elverum folkehøgskole. Det er ikke noe galt med noe av dette. Fine ting. Men likevel bør vi ha litt fokus på vaner og uvaner som gradvis kommer ut av kontroll. Dette kjenner vi godt igjen fra ulike sider av livet, og med mobiler fikk vi enda en slik vanedanner.

Nomofobi. Avhengighetsfølelsen av mobilen begynner å få en del oppmerksomhet, og har da også fått et eget ord: *Nomofobi* – som betyr *no mobile phone phobia*. Det er ikke definert som en sykdom, men har likevel kjennetegnene til andre typer avhengighet. Når man bruker mobilen, får man behov for å bruke den mer. Folk blir stresset av å skulle klare seg uten mobil, man får abstinenser hvis man slutter, og ikke minst, man fortsetter å bruke mobilen mye selv om man faktisk ser at det får negative konsekvenser. Dette sier psykolog Espen Ajo Arnevik i FBI-programmet. >>

¹ <https://www.vg.no/spesial/2018/de-skjermavhengige/undersokelsen/>

«Og det er kjønnsforskjeller: Kvinner bruker mobilen mer i sengen, når de lager mat og ved bordet når de spiser. Menn bruker den mer enn kvinner når de er på do, på møter og når de kjører bil.»

<< **Forlengelse av personligheten.** I en undersøkelse blant Sør-koreanske studenter kom det fram at mobilen ble sett på som en forlengelse av personligheten. «Avhengigheten oppstår fordi brukerne knytter så mange gode minner til telefonen, mener forskerne. Mobilen viser hvem de er. Det er særlig de mobilavhengige som kjenner seg igjen i ut-sagn som 'Smarttelefonen min minner meg om mennesker som er viktige for meg' og 'Smarttelefonen min gir meg følelsen av at jeg er elsket og tatt vare på', skriver forskning.no.² Frykten for å gå glipp av noe, er kanskje en av de viktigste grunnene til at vi klamrer oss til mobilen. Også den har fått et eget navn, som Jarle Haugland nevner i sin artikkel, *FoMo – fear of missing out*.

I sengen. «Vi klarer ikke å legge fra oss mobilen. Vi har den med på do, i sengen, når vi lager mat, i sammenkomster med familie og venner, og når vi kjører bil. 60 prosent av oss bruker mobilen i sengen, mens 52 prosent tar den med på do. Også her er det de med barn under 16 som er driver opp gjennomsnittet. 79 prosent av barneforeldre har den med seg i sengen – og 72 prosent bruker den på do.» «Og det er kjønnsforskjeller: Kvinner bruker mobilen mer i sengen, når de lager mat og ved bordet når de spiser. Menn bruker den mer enn kvinner når de er på do, på møter og når de kjører bil.» Alt dette fra VG-undersøkelsen.

Avbrutt hele tiden. På spørsmål fra VG om mobilavhengighet er et problem, svarer nevropsykolog Thomas Zoëga Ramsøy: «Ja. Mobilen er designet for å forstyrre oppmerksomheten vår. De dype strukturene i hjernen vår jobber hele tiden med å forutse hva som skal skje i neste øyeblikk, i neste sekund.

Hjernen vår er rett og slett innstilt på å ligge i forkant. Når den hele tiden blir avbrutt av alt som skjer på mobilen forstyrres den.»

For å gjøre noe med avhengigheten, må man først bli bevisst hvilken funksjon mobilen har for deg, sier psykolog Arnevik i FBI-programmet. «Vi velger alltid minste motstands vei. Det er lett å ty til mobilen når vi kjeder oss, når vi er ukomfortable. Det kan også bety at vi ikke får pustehull, at vi blir mindre kreative, og vi vet ikke helt hvordan dette påvirker oss.» Hvis vi tar det Arnevik her sier på alvor, kan vi punkt for punkt legge opp til samtale og refleksjon rundt dette sammen med våre elever. Hvor kan elevene møte en bedre samtalearena om slike ting enn nettopp i folkehøgskolene? Og er ikke nettopp den felles erfaringen vi har, både elever og ansatte, om mobilens positive og negative sider en god plattform å stå på når vi skal snakke om gleder og utfordringer?

Trygghet og angst. Elevene ved Elverum folkehøgskole reagerer naturlig nok ulikt på det av være uten mobil. Mange synes det er deilig. Noen beskriver at mobilen gir trygghet, og at denne tryggheten blir borte når mobilen blir borte. Noen opplever rett og slett angst uten mobilen. Likevel, bare to av 130 elever velger å avbryte eksperimentet etter noen timer.

På Sagavoll har vi de siste årene reist på en liten mobilfri skoletur noen dager. De fleste har opplevd det positivt. Og det gjør noe med miljøet på skolen. Vi blir mer til stede, helt og fullt. Også på våre turer opplever noen det utfordrende å være uten mobilen og ber om å få ha telefonen sin med. De får lov til det, men de møtte i hvert fall en utfordring, og kanskje det førte til en refleksjon. Vi har også et ønske om å få elevene

være med oss på at for eksempel matsalen bør være mobilfri sone. Også det fungerer stort sett bra, selv om vi ikke får det helt til.

Set them free. Jeg tror vi må nærme oss dette temaet, ikke som teknologimotstandere, men som reflekterte borgere i et høyteknologisk samfunn. Å skille det gode fra det mindre gode, er en viktig inngang til dette. Og så må vi kunne snakke om når blir det for mye av det gode. Når noe tar makten over oss, blir vi slaver under dette. Kan vi hjelpe hverandre til å få tilbake styringen og makten over eget liv? Sting synger: «If you love somebody, set them free.» Til syvende og sist er det kanskje det det koker ned til. •

Her er forslag til gode refleksjonstema til samtaler på våre folkehøgskoler:

- Hva bruker jeg mobilen min til?
- Hvor mye bruker jeg mobilen min?
- Hva betyr mobilen for meg?
- Hva skjer med livet mitt hvis jeg må leve uten mobil?
- Hvilke sider ved min mobilbruk skulle jeg gjerne forandret på?
- Hvilke steder synes jeg det er fint at er mobilfrie?
- Hvilke tider på døgnet kan jeg leve mobilfritt?
- Hva kan jeg gjøre for å takle å kjede meg uten å gripe til mobilen?
- Utfordring: Les en halvtime i en bok uten å se på mobilen, eller se film eller tv-serie uten å sjekke Instagram, Snapchat eller Facebook innimellom. Klarer jeg det?

«Det blir fort en ubalanse mellom hvordan vi egentlig vil ha det, og hvordan det faktisk blir.»

² <https://forskning.no/internett-sosiale-relasjoner-mobiltelefon/derfor-bli-noen-avhengige-av-mobiltelefonen/327672>

Avskjermet på pilegrimsreise

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver i IKF

Forfatteren Victoria Bø blokker internett når hun skal skrive. Som leser må du logge av for å leve deg inn i en bok eller en tekst. Pilegrimsreiser gjør deg avskjermet for en periode, og nå kan du reise også i sofaen hjemme.

FAKTA:

Victoria Bø

- Forfatter og forlagsredaktør
- Sitter i styret for Den norske Forfatterforening
- Har gitt ut 6 bøker
- Tidligere lærer på forfatterlinja ved Danvik folkehøgskole
- Aktuell med: Nylig utgitt boka *Vandring. For pilegrimer og andre livsreisende*.

«Selv merket jeg flere ganger når jeg la ut på en pilegrimstur, at jeg tenkte 'oi, er jeg virkelig så stresset og travel til vanlig?'»

Vi nordmenn tenker på pilegrimsreiser som det å gå, være på en fysisk vandring. For andre kulturer er det annerledes. Briter kan for eksempel gjerne dra på pilegrimsreise med buss, forteller Victoria Bø.

Forfatteren har nylig skrevet sin første sakprosbok, *Vandring. For pilegrimer og andre livsreisende*. Boka er ment som et turfølge på pilegrimstur, enten du skal legge ut på en fysisk reise eller gjøre en indre reise fra sofaen hjemme.

– Å være på pilegrimstur er det samme som å være avskjermet for en periode. Man kommer bort fra egen hverdag. Selv merket jeg flere ganger når jeg la ut på en pilegrimstur, at jeg tenkte «oi, er jeg virkelig så stresset og travel til vanlig?», sier Victoria.

– Den roen som kommer underveis på vandring gjør godt.

Telefon fra Mali. Bokprosjektet startet da en venninne i Mali ringte og lurte på om de ikke skulle gå pilegrimstur. Victoria svarte ja, selv om hun aldri hadde gjort det tidligere. Hun er glad i friluftsliv, har et kristent livssyn, og tenkte at dette måtte passe fint.

– I Mali lever man ganske avskjermet,

med dårlig tilgang på internett. Det førte til at det var jeg som måtte stå for mye av planleggingen av turen, sier Victoria.

Hun lette etter en bok å ha med som turfølge, men fant flest turguider med turistinfo eller praktverk om ulike pilegrimsruter. Ingen av disse bøkene passet som reisefølge i sekken, og hun savnet en slags håndbok for det å være pilegrim.

– Som forfatter har man alltid med seg en notatbok der man er, og slik ble det også denne gangen. Jeg noterte en del underveis på turen, forteller hun.

Deres reise startet i Porto i Portugal. I ti dager gikk de strekningen til Santiago de Compostela.

– Jeg opplevde vel at det å være underveis, på vandring, var forandrende og fint. Det gjorde at jeg ble interessert i å finne ut mer om pilegrimsvandring, sier Victoria.

Både nytt og gammelt. Slik ble bokideen født, og det ble flere pilegrimsreiser. Både til fots og med bil. Det er kapitler fra både Santiago de Compostela, Lindisfarne, Roma, Vadstena i Sverige, Frankrike og Nidaros.

– Å være pilegrim er noe veldig gammelt, samtidig som det er nytt for oss i vår samtid. Vi føler oss frem for å forstå pilgrimsveien. Kanskje trenger vi mer langsomhet i hverdagen vår? sier Victoria.

Boka er ment som et turfølge. Den er lett å bære, og tar ikke stor plass i sekken. Den kan også like gjerne brukes for å reise fra sofaen.

– Det er ikke alle som har forutsetninger for å fysisk reise på pilegrimstur. Slik var det heller ikke tidligere. For eksempel finnes det en katedral i Chartres i Frankrike hvor det ble laget en mosaikk i kirkegulvet for de som av ulike grunner ikke kunne legge ut på en farefylt pilegrimsreise til datidens >>

«For å skrive, må jeg velge avskjerming, være logget av. Samtidig er internett gull for research og helt nødvendig i en forfatterhverdag. Det gjelder bare å bruke det med fornuft.»

<< (middelalderen) pilegrimsmål. Det ga meg ideen til å inspirere dagens pilegrimer til å bruke boken til å gjøre en indre reise hjemmefra dersom man ikke har tid, råd eller helse til å reise, forteller Victoria.

Hun bruker mye av sine egne opplevelser i boka, og selv om den er sakprosa, har den en fortellende stil. Victoria understreker at den verken er akademisk eller tung. Du trenger ikke kunne mye for å starte reisen.

– Boka er en åpen dør som ønsker velkommen inn. Den kan gjerne leses sammen med andre, eller være utgangspunkt for diskusjon. Kanskje kan den fungere også i undervisningssammenheng i folkehøgskolen, sier hun.

Underveis i teksten har hun lagt inn spørsmål til leseren. Her kan man reflektere over det som nettopp er lest, og ta det inn i eget ståsted. En leser kalte det dialog med forfatteren. Nesten som å være på vandring, hvor man veksler mellom stillhet og samtale.

Nødvendig internettblokk. – Å skrive denne boka har vært en vandring i seg selv. Pilegrimsreiser er å leve avskjermet for en periode. Det var deilig å legge mobilen i sekken, sier Victoria.

Selv brenner hun for temaet avskjermet. Det til tross for omtalen av seg selv som mailjunkie.

– For egen del opplever jeg at tilgjengelighet er stressgenererende. Det er fint å kunne sjekke beskjeder og svare raskt. Samtidig er det hele tiden en forventning om at man alltid skal være pålogget, sier Victoria.

Underveis i skriveprosjekter installerer hun internettblokk på egen maskin, slik at

hun har timer helt uten internettilgang.

– For å skrive, må jeg velge avskjerming, være logget av. Samtidig er internett gull for research og helt nødvendig i en forfatterhverdag. Det gjelder bare å bruke det med fornuft, sier Victoria.

Det samme gjelder når hun holder skrivekurs. For å få gode diskusjoner rundt tekster er det viktig å ikke bli distrauert.

– Skal skrivekursene fungere godt, er det viktig at hele gruppen er logget av og avskjermet. Man må gå inn i skriverommet for å få gode tekster, og for å jobbe med dem, forklarer Victoria.

En bok krever avlogging. Bøker i seg selv kan også fungere avskjermende.

– Det å lese bøker har en langsomhet i seg. I lesingen må man logge av både egen travelhet og verden rundt, for å kunne gå inn

i det man leser. Jeg tror det er veldig sunt, sier Victoria.

Der lesing på nett er preget av klikk, bruddstykker og dårlig tid, krever en fysisk bok noe annet av deg.

– Jeg trodde en stund at ebøker ville ta over, men det ser ikke slik ut. Vi er så glade i den vanlige papirboka at jeg tror den kommer til å leve lenge, sier Victoria.

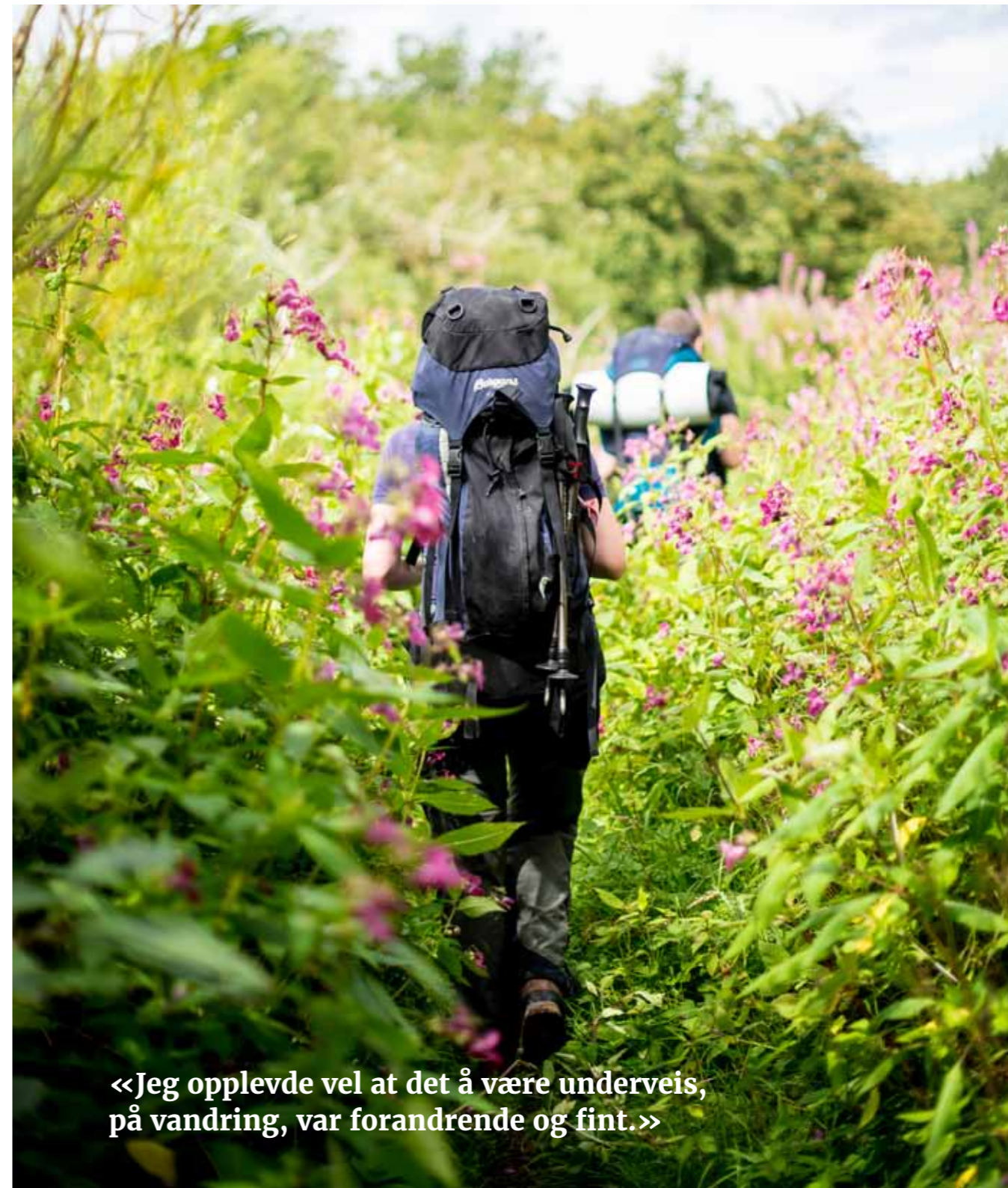
Livet på en folkehøgskole kan i noen tilfeller både oppfattes og oppleves om som en boble. Litt avskjermet fra virkeligheten. Selv er ikke Victoria helt enig i den karakteristikken.

– Livet på folkehøgskole er ikke avskjermet, men å velge folkehøgskole er å velge en litt annen hverdag. Man får et avbrekk fra den hverdagen man kjenner, sier hun.

Victoria valgte aldri folkehøgskole selv, men skulle gjerne tatt det valget om igjen. Likevel er hun veldig glad for de fem årene hun fikk undervise på Danvik som forfatterlærer.

– Det er flott å få jobbe med ungdommer som har valgt å bruke ni måneder på noe de brenner for, eller er interessert i. Det var veldig lærerikt også for meg, sier hun.

– Folkehøgskolen er et frirom, og utgjør for mange en viktig avklaring for framtida. Gjennom et slikt år går det for eksempel raskere å finne ut av om du vil bli forfatter eller ikke. Noen velger å skrive som hobby og noen velger det som livsvei. •

«Jeg opplevde vel at det å være underveis, på vandring, var forandrende og fint.»

Fra Den hvite sal i Hurdal til Landsmøtet på Sagavoll:

Tor Grønviks

liv i folkehøgskolen

En samtale om pluralisme, identitet, folkehøgskolepedagogikk og kristen tro.

Tekst og foto av Geir Ertzgaard,
lærer på Solborg folkehøgskole

Elev, lærer, organisasjonskonsulent, inspektør, rektor og daglig leder: Mange er hattene Tor Grønvik har båret siden han gjorde sin første inntreden i folkehøgskolen ved døpefonten i den hvite sal på Hurdal Verk folkehøgskole en dag i 1952. Nå trer han av etter 22 år som daglig leder for NKF og IKF, og vi har hatt en samtale om noen av de mange og store temaene som har preget hans livsgjerning.

Folkehøgskolelivet.

Jeg har et bilde av deg som ung kristenradikaler. Første gang jeg så deg, kom du med busserull og skjegg. Kan det stemme? Da kom du fra Hurdal Verk, ikke sant? Og da er vi inne på folkehøgskolehistorien din.

– Jeg har hatt både busserull og skjegg, ja.

Folkehøgskolehistorien min begynner ellers litt kuriøst med at jeg er døpt i den hvite sal på Hurdal Verk folkehøgskole. Jeg gikk på folkehøgskole selv, på Sagavoll i 71-72. Jeg var den gangen av de forholdsvis få som tok folkehøgskole etter gymnaset. Sagavoll var jo en av de skolene som hadde begynt med såkalt studentlinje. Vi kunne lese fag til forberedende prøve i filosofi. Jeg valgte masse idrett, så kunne jeg trene og forhåpentligvis gå enda fortere på ski, og vi kunne snuse på grunnfagsstoff i pedagogikk eller sosiologi.

På Sagavoll fikk du smaken på folkehøgskole?

– Ja, det var der jeg fikk lyst til å bli lærer, ikke nødvendigvis folkehøgskolelærer, men å jobbe med skole og pedagogikk. Jeg hadde gått på et aldeles tradisjonelt gymnas som ikke hadde fornya seg på lenge, og på Sagavoll møtte jeg en skole som åpna for noe mer enn det jeg kjente fra gymnaset. Det gikk

an å organisere skoledagen på andre måter, det gikk an å ha mer prosjektarbeid og elev-medvirkning. Det trigga et eller annet og jeg fikk rett og slett lyst til å bli lærer. Så etter Sagavoll gikk jeg tre år på Notodden lærerskole, allmennlærerutdanning, med biologi, som faglig fordypning.

Fra Hurdal til Sagavoll til Notodden til Hurdal igjen. Noen vil jo si at det var litt fantasiløst? Hva fikk deg til å havne i Hurdal? Var det tilfeldighetene?

– Etter Notodden hadde jeg sivilteneste i stiftelsen Guds fred, og så tok jeg et grunnfag i kristendom. Jeg hadde hatt mye av oppveksten min i Hurdal. Kona mi, som jeg traff på Sagavoll, likte seg veldig godt og kunne godt tenke seg å bo der. Jeg var begynt å tenke mer og mer på å prøve meg som lærer i folkehøgskolen, og så var det et vikariat ledig på Hurdal Verk. Hvis jeg ikke hadde begynt på Sagavoll, hadde jeg antakelig begynt

>>

<< på sosiologi på Universitetet i Oslo, men å snakke om tilfeldigheter...

Vi har et bilde av deg som friluftsmann, og vi har fanga opp at du liker deg andre steder enn på kontorer og talerstoler også?

– Da jeg begynte på Hurdal Verk fikk jeg hovedansvar for Naturvern og friluftsliv. Der var det mye økologi og feltbiologi, det var en forlengelse av naturfaget; vi må ut, drive feltstudier, og gjøre det som en del av friluftslivet.

Du begynte altså med en blanding av ekstremportlinjene våre og bærekraft?

– Vi var tidlig ute på Hurdal med undervisning i naturvern og økologi. Jeg skulle ønske at friluftslivet i folkehøgskolen i dag tydeligere ble forankra i økologi og bærekraftstenkning igjen, og ikke bare ble en arena for de grensesprengende aktivitetene. Min vurdering er at det står mye svakere enn det gjorde da jeg begynte. Da var det flere naturvernlinjer med dette økologiske og feltbiologiske perspektivet. I dagens samfunn er det et sterkt fokus på individuelle ferdigheter og individuelle opplevelser.

En organisasjon i forandring

Tor jobbet i 19 år på Hurdal Verk folkehøgskole, før ferden gikk videre til Oslo og kontoret til den kristne folkehøgskolebevegelsen. Fra å jobbe for et skoleslag med synkende elevtall, og med interne utfordringer å hanskede med, snudde tingene fort, og 2000-tallet ble en periode med mange suksesshistorier. Hvordan gikk veien fra Hurdal til NKF?

– Jeg begynte i NKF to ganger. Fra 1987 til 1989 var jeg organisasjonssekretær, og det var da jeg ble skikkelig kjent med norsk folkehøgskole, jeg kom rundt til mange skoler og fikk se hva de drev med. Jeg ble også godt kjent med representanter for frilynt folkehøgskole, og hadde glede av samarbeidet oss imellom. Andre gangen var i 1996, etter å ha vært inspektør og rektor på Hurdal Verk. NKF hadde tatt på seg store økonomiske forpliktelser som vi ikke hadde inntekter til å dekke, og det hadde oppstått en tillitskrise mellom mange av lokallagene og skolene på den ene siden, og styret og sekretariatet på

den andre. På mange måter var det en grei tid å overta som daglig leder. Alle var klar over at nå var organisasjonen i en kritisk fase, her trengtes det endringer og nye grep.

I det var det også dette med NKF og IKF, det skjedde en del ting der også?

– Informasjonskontoret for de kristne folkehøgskolene hadde formelt sett vært drevet av NKF i mange år. Som en del av ryddinga ble IKF fra 1. januar 1998 skilt ut med eget styre, regnskap og organisasjonsnummer. Fra da av var jeg daglig leder for to organisasjoner og rapporterte til to styrever, men med en samarbeidsavtale som binder dem tett sammen. I praksis var ikke endringen stor. Vi var fortsatt den samme staben der alle jobbet for «den kristne folkehøgskolerørsla».

Så roa det seg, dere flytta ned til Grensen 9, fikk orden på sakene, og levde i ro fram til 2007?

– Ja, sekretariatet lå i Grensen 9 fra 1997 til 2007, da vi ble enige med organisasjonene for frilynt folkehøgskole om å flytte sammen i felles kontorlokaler i Øvre Vollgate. Alle organisasjonene skulle bestå, men vi skulle legge til rette enda bedre praktisk for det samarbeidet vi allerede hadde hatt i mange år.

Folkehøgskolen en hjertesak

Tor har for de fleste av oss blitt sett som en ideolog og en visjonær leder med stort hjerte for rørsla. Han er litt motvillig når vi prøver gi ham anerkjennelse for den innholdsmessige betydningen av den oppgaven han har hatt som daglig leder av NKF og IKF. Han er mer interessert i å snakke om sakene enn om seg selv. Hva har vært dine hjertesaker i løpet av de 22 årene?

– Den kristne folkehøgskolebevegelsen finnes jo først og fremst ute på skolene. NKF

og sekretariatets oppgave må være å stå til tjeneste og bidra til at arbeidet på skolene blir enda bedre. Hvordan skal man drive en kristen folkehøgskole i dag; hvordan skal det gjøres i praksis, hva skal elevene møte i 2007 eller 2018 som et uttrykk for at dette er en skole som står i folkehøgskolens pedagogiske

<<Ingen pedagogikk foregår i et vakuum, den må ha et verdimessig utgangspunkt. Elevene og lærerne har alt å vinne på at verdigrunnlaget er bevisst, og tydelig uttrykt.>>

tradisjon, og som har en klar kristen verdi-forankring?

Hva er kristen folkehøgskole, og hva er kristen pedagogikk?

– Ingen pedagogikk foregår i et vakuum, den må ha et verdimessig utgangspunkt. Elevene og lærerne har alt å vinne på at verdigrunnlaget er bevisst, og tydelig uttrykt. Det å bidra til at skolene stadig drøfter, har språk for, fører prosesser for hva som er det særegne ved skolen er et område der NKF kan og bør utgjøre en forskjell. Vi skal være et kompetansemiljø for skolene og bidra til at skolene selv er kompetente miljøer for nettopp det å drive verdibasert undervisning og formidling i et pluralistisk samfunn.

– Rammene for dette har endret seg. Kristendom var noe selvfølgelig for noen generasjoner siden. Den selvfølgeligheten er tatt fra oss for lengst, og det tror jeg er bra. Vi kan ikke bare lene oss på en selvsagt tradisjon som vi regner med at elevene og foreldrene og de ansatte er innforstått med. Vi må jobbe aktivt for å gi uttrykk for hva den betyr i dag.

Grundtvig sier at skole skal være skole, og kirke være kirke. Noen vil jo si at det å drive kristen folkehøgskole er for å forkynne og å skape Kristus-etterfølgere, noen vil si at det er misjonerende, og at det er problematisk i et pluralistisk samfunn?

– Noe av fordelene med et pluralistisk samfunn er at fordi det ikke er en selvsagt referanse, må alle gjøre seg tydelige: hva står >>

«I NKF sitt prinsippprogram er det et uttrykk jeg er særlig glad i: Skolene skal være verdibeviste og åpne – begge deler samtidig. Det er ikke sånn at jo mer verdibevist du er, dess mindre åpen kan du være.»

<<

jeg for? Litt fritt sagt: Postmodernismen er fritenkeriets død, eller: I et postmoderne, pluralistisk samfunn er det ingen annen mulighet enn å være fritenker. Det er ingen tradisjon som binder deg til noe som helst. Det første spørsmålet fritenkeren må få, er derfor: «men hva står du for selv?»

Hva vil da dette «noe» være som må være tydelig? Du vil at vi skal ha en samtale, men hva skal denne samtalen handle om?

– Jeg tar som utgangspunkt at alle våre skoler har et kristent verdigrunnlag. Og de representerer et mangfold i norsk kristenhet. Det er et mål at hver skole skal bli tryggere og tydeligere på sin egen identitet. En kristen pedagogikk vil være en pedagogikk hvor man på skolen kan gjøre rede for at det er en sammenheng mellom det verdigrunnlaget vi har og det vi faktisk tilbyr elevene. Så kan det hende at svarene blir forskjellige fra skole til skole, og det er helt greit. Og det kan hende at svarene blir annerledes om 20 år enn de er nå.

– I NKF sitt prinsippprogram er det et uttrykk jeg er særlig glad i: Skolene skal være verdibeviste og åpne – begge deler samtidig. Det er ikke sånn at jo mer verdibevist du er, dess mindre åpen kan du være. Poenget med setningen er at vi kan bli mye bedre på begge samtidig.

– Åpenhet har med trygghet å gjøre. Jo tryggere du står på dine egne verdier, jo åpnere og med lavere skuldre kan du møte både elever og samfunnet rundt som står for noe annet. Egentlig er det i slekt med formålet til NKF om at vi skal styrke og

Den «gamle» staben på NKF/IKF-kontoret: Arvid Kopperdal, Johan Smit, Terje Wehus, Marie Wiland, Tor Grønvik, Mette Røstum, Marit Asheim og Hilde Anita Haugen.

Tor takker av på Landsmøtet på Sagavoll.

forma ut den kristne folkehøgskolerørsla. I det ligger det at den aldri har blitt ferdig, og at den skal stadig formes ut.

Så kan noen si at ordet tradisjon er tungt, og kjenner på en ryggsekk med masse tung stein i. Hvordan formidler man det på en måte som gjør det til en mulighet og ikke som en byrde?

– Det er krevende for en organisasjon å ha en stolt fortid. Man kan fort bli baktung og tilbakeskuende av det. Jeg er virkelig glad i folkehøgskolens tradisjon, både den praktiske og den idémessige. Men jeg tror det er en velsignelse for folkehøgskolen at vi samtidig har vært prisgitt markedskreftene. På den ene siden har vi en tradisjon som skal prege det vi tilbyr. På den annen side er vi helt avhengige av å tilby et skoleopplegg som virker så relevant at noen vil ha det.

For meg som synes at ordet tradisjon er et tungt ord, men som ser lett på innholdet, høres dette ut som en god formulering.

– Det hadde vært direkte respektløst å kopiere pionerene som startet folkehøgskolene. En pioner skaper noe nytt, eller

Fra Landsmøtet på Sagavoll i mai 2018.

forandrer grunnleggende på noe. Vi skal la oss inspirere, men ikke kopiere, og det er dette forholdet vi må ha til tradisjonen. Rørsla fins, og den er aldri ferdig utforma.

En voksen kristentro

Troen og det kristne verdigrunnlaget er sentralt i Tors brennende engasjement for rørsla. Kristen tro og kristen praksis er noe han har tatt opp mange ganger i forskjellige sammenhenger. I hvilken grad representerer de kristne folkehøgskolene en voksen trosbevegelse, som er trygge i seg selv. Det berører jo dette du snakker om nå. På landsmøtet snakket vi blant annet om «Tid for tvil», og du har nevnt dette tidligere. Hva ligger i en voksen tro, og hvordan utfordrer det oss som kristen bevegelse?

– Elevene våre er hos oss i en overgangsfase fra ungdom til voksen, i en periode hvor tros livet og veldig mye annet er knyttet til gruppetilhørighet. At det å være enige med de andre om hva som er riktig klesdrakt eller måten man tror på, hører den tiden til, er greit. Men det er farlig hvis idealet for troen stopper der, mens livet går inn i andre faser, hvor de enkle svar fra ungdomstiden settes under press. Det er viktig at elevene møter voksne forbilder som har og formidler en tro som tåler møtet med voksenlivet. Paulus

sier det strålende i Kjærlighetens høysang (1 Kor 13) når han beskriver hvordan livet er når han har lagt av seg det barnslige: «Nå ser vi som i et speil, i en gåte ... nå forstår jeg stykkevis ...». Ting er ikke alltid entydige, de klare svarene er ikke alltid lette å få øye på.

Men det forutsetter jo at de som representerer denne troen, har en voksen tro.

– Dette tror jeg er viktig, og det er også noe av det vi har jobbet med i NKF, at folkehøgskolen blir et sted der man kan vokse og utvikle seg som ansatt. For hvis elevene møter voksne som er i utvikling i sine liv, tror jeg noe av det du etterlyser skjer. At de møter rollemodeller for et kristenliv som ikke har fiksert ungdomstidens kanskje litt enkle svar, men der troen er med i et sammensatt voksenliv. Man må møte voksne som tåler og rommer livet. Jeg synes det er interessant at Paulus ofte bruker «mysteriet» som synonymt med «evangeliet». Min kristentro er ikke først og fremst et tankesystem jeg gjennomskuer, eller har full innsikt i, men er et mysterium jeg kan tilhøre.

Og som man ikke har alle svar på?

– Og så er det selvsagt en utfordring å kombinere det med at man ikke abdiserer inn i relativisme. At man står for noe, men

>>

<< samtidig med åpenhet for at jeg kan se dette annerledes senere. Men jeg avstår ikke fra å ta stilling så langt jeg ser, og min erfaring og innsikt rekker, og våger å stå for det. Vi må våge å være deltakere, selv om ikke alt er hundre prosent avklart, i stedet for å helgardere oss og trekke oss tilbake som tilskuere på tribunen. Vi inviterer elevene til å vokse, det er ikke måte på hvor mye de skal vokse og utvikle seg i løpet av et år når vi ser på brosjyrene og nettsidene våre. Og hvis de møter et personale som ikke gjør det selv, så har vi et troverdighetsproblem.

Veien videre

Tradisjon, verdibevisthet, identitet og dannelse er sentrale tema i Tors retoriske arsenal. Han liker å skue tilbake til pionerene og grunnleggerne, ikke så unaturlig i og med at hans første voksne møte med folkehøgskolen var som elev på Sagavoll. Men tradisjonen er noe vi skal bruke til å bygge en trygg fremtid for den kristne folkehøgskolen. Hvor går folkehøgskolen?

Det ville vært umulig for femti år siden å tegne det bildet av norsk folkehøgskole som vi ser i dag. Det samfunnet folkehøgskolene ble til i, et fattig land i utkanten av Europa, fins ikke lenger. På veldig mange områder er det forandringer; økonomisk, politisk og teknologisk. Sigrid Undset sier et sted at ting forandres, sed og skikk forandres, og mennesket tenker annerledes om mange ting. Men menneskenes hjerter forandres aldri noe i alle tider. Det å bli voksen, å stå i overgangen fra hjemmemiljø til det som skal bli voksenlivet, det er nytt for hvert menneske. Så lenge folkehøgskolen er knytta til å være en viktig bidragsyter i en viktig fase i livet, vil vi alltid trenge.

Så folkehøgskolens framtid ligger i å være relevant i menneskets overgang mellom ungdom og voksen?

– Ja, og derfor vil det være bruk for oss. Grundtvig brukte uttrykket «Åndens skapertime» i et liv, om nettopp denne overgangsfasen. Noen år og faser er viktigere i et menneskes liv enn andre, og dette er akkurat

«Det mennesket som kommer tryggere på plass i seg selv, blir også en nyttig samfunnsborger. Så det kan godt hende dette kommer inn på samfunnets bunnlinje til slutt likevel, selv om ikke det var det viktigste.»

den fasen hvor vi har elevene, som er veldig utslagsgivende.

Hvis jeg sier at det er andre aktører der, men at det er dette du beskrev nå som gjør oss unike? Offentlig skole skaper produsenter, noen tenker dannelse ut fra nytteperspektivet, men vårt mål er å være der og bidra til dannelse for eleven selv?

– Dannelse har å gjøre med forholdet mellom individet og fellesskapet. Dannelse er ikke bare en personlig eiendom, skal jeg ha et samfunn å høre til, må jeg også bidra i det samfunnet. Hans Børli kombinerer disse perspektivene så godt i et dikt: «Ett er nødvendig, å ta bolig i seg selv. ... Gå inn i mørket og pusse sotet av lampen, slik at mennesker på veiene kan skimte lys i dine bebodde øyne».

– Skal vi markedsføre oss på at folkehøgskolen er så nyttig at samfunnet ikke har råd til å la være, fordi det får det igjen på brutto nasjonalproduktet, eller skal vi markedsføre oss på at det uansett er viktig og riktig for deg å ta et år på folkehøgskole fordi det er viktig og riktig for deg, og vil bidra til å gi deg et godt liv? Det mennesket som kommer tryggere på plass i seg selv, blir også en nyttig samfunnsborger. Så det kan godt hende dette kommer inn på samfunnets bunnlinje til slutt likevel, selv om ikke det var det viktigste.

Suksesshistorier

Intet tre vokser inn i himmelen, men etter årtusenskiftet har folkehøgskolehistorien på mange måter vært en solskinnshistorie. Tor har hatt hoveddelen av sitt virke i denne vekstperioden. Det er naturlig å komme inn på de gode fortellingene om det å lykkes. Hva er suksesshistoriene?

– Det området vi har ekspandert mest

på i disse årene, er informasjon og markedsføring. På min første informasjonskonferanse i 1996, var internett tema for første gang. Hadde du da begynt å snakke om sosiale medier, hadde ingen skjont hva du snakka om. Det har stadig kommet nye kanaler til, samtidig som vi har måttet fortsette å bruke mye av det gamle. Vi har vokst veldig, og det har gitt oss gjennomslagskraft. Kombinasjonen av at det faktisk drives god skole, at det fortelles gode historier fra de som går der, og at vi har fått et sterkere apparat til å spre fortellingene, forklarer noe av suksessen skoleslaget har hatt. Det er gjennomgående goodwill i mediene. Det tales mer om oss, og det tales stort sett pent om oss.

– Andre suksesshistorier er det samarbeidet vi har bygd opp over flere år med fagmiljøer innen pedagogikk og skoleutvikling: NLA, Høgskolen i Sørøst-Norge, samarbeidet med Menighetsfakultetet og Modum Bad har gitt oss faglighet, seriositet og tyngde i kommunikasjonen med myndighetene og forskningsmiljøer. Det var en festdag å være på Johan Løvgrens doktordisputas i mai i år, med en opposent fra Universitetet i Oslo som sier at hun har sett nye ting ved folkehøgskolen, og blitt veldig begeistret for det hun har sett.

– Og så har det vært veldig inspirerende å være med på fornyelsen av medlemsbladet vårt til magasinet **steg!**

Vi har sett blant annet gjennom folkehøgskolebladene at du i kraft av din rolle som daglig leder har måttet gå inn i noen kamper?

– I folkehøgskolen er samarbeidet både en skjebne og en mulighet. Jeg tror at det at vi er to organisasjoner som samarbeider godt, har vært en del av suksessoppskriften til folkehøgskolene i Norge. Vi har to livskraft-

Tor sammen med Ole Petter Hansson fra Lundheim folkehøgskole.

ige miljøer som har mange av de samme rotene, og likevel har bidratt med forskjellige løsninger og tanker om hvordan den ideelle folkehøgskolen ser ut. Det har gitt vitalitet i norsk folkehøgskole. Vi har mye å vinne på å opptre felles der vi kan, samtidig som den fredelige kappestriden er et bidrag til å bli enda bedre på det vi gjør. For meg personlig har samarbeidet med Folkehøgskoleforbundet og Informasjonskontoret for folkehøgskolen vært stimulerende.

Noen sier at det å være leder er en ensom jobb. Hvordan har det vært å være daglig leder for en organisasjon som NKF?

Takk! – Jeg har hatt en fantastisk

meningsfull og inspirerende jobb gjennom 22 år! Jeg er egentlig ikke ekspert på noe, men nysgjerrig og interessert i veldig mye. Derfor har en jobb der vi har ambisjoner og aktiviteter på en rekke ulike områder, passet meg godt. Vekslingen mellom å være «ideolog» og frontfigur for de kristne folkehøgskolene, og å drifte en medlemsorganisasjon og et informasjonskontor fra dag til dag, har vært både stimulerende og utfordrende. Jeg synes jeg har fått brukt mange sider av meg selv. Jeg har vært helt avhengig av støttende styremedlemmer og gode medarbeidere som kan mer enn meg på en rekke områder. Dette arbeidsfellesskapet har vært med å bære meg gjennom alle årene. Den kristne folkehøg-

skolen er velsignet med dyktige og engasjerte medarbeidere. Så denne samtalen må slutte med et stort «takk!»

Tor er formelt ved veis ende i sin yrkeskarriere. Nå går veien til Hurdal og til dager som biokter og tid til litteraturen, musikken, naturen og menneskene som gir dagene mening. Vi ønsker alt godt i den nye tilværelsen, og noen av oss ser fram til at han setter seg ned og skriver boken som inneholder alle de visjonene han har vært med på å bære fram for den kristne folkehøgskolerørsla i hele sin yrkeskarriere. Kanskje er yrkeskarrieren som folkehøgskolemann over, men en gang folkehøgskolemenneske, alltid folkehøgskolemenneske. •

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver i IKF

Nye ansatte i Øvre Vollgate

Flere ansatte på kontoret i Oslo har gått av med pensjon, og nye kommer til. Her kan du bli litt bedre kjent med tre av de nye ansiktene som nå har flyttet inn i Øvre Vollgate.

Christian, Andreas og Gunnar er klare for nye oppgaver i folkehøgskolen.

Navn: **Andreas Melberg**

Alder: 46

Stilling: Daglig leder IKF/NKF

Fortell kort om hva du har gjort før du startet i den nye jobben.

– Jeg kommer nå fra jobb som lærer i barneskolen. Erfaring fra folkehøgskolen har jeg fra Sagavoll hvor jeg var 15 år, i ulike roller, de siste fem årene som rektor.

Hvorfor ønsket du å starte i jobben for IKF/NKF?

– Etter at jeg var elev ved Bjerkely folkehøgskole, ble jeg svært fascinert av personal-ets engasjement. De hadde noe viktig de ville formidle om å leve, og de gjorde det med troen levende praktisert. Oppdraget er like viktig i dag. At NKF/IKF bidrar overfor skolene med sine flotte ansatte, er jeg overbevist om. Dette vil jeg være med på.

Hva gleder du deg til å ta fatt på/jobbe med de nærmeste månedene?

– Selv om jeg kjenner mange allerede, gleder jeg meg til å bli kjent med nye medarbeidere. Både ansatte på kontoret og på skolene. Mye blir spennende den første tiden. Men der jeg har sterkest engasjement, er innen skoleutvikling. Mye godt er i gang, og jeg skal koble meg på dette. Greier vi å

bidra til at skolene stadig er visjonære og rettet fremover, blir alt annet både innen markedsføring og organisasjonsarbeid lettere.

Hva liker du best med folkehøgskolen – og hvorfor?

– Frihet og mangfold. At vi har mulighet til å bidra til samfunn og individ med en frihet ingen andre skoleslag er i nærheten av. Da kan vi være i front og prøve ut nye pedagogiske ideer. At vi har 80 skoler som har stor bredde, er også helt fantastisk. Da treffer vi ulike mennesker.

Temaet for dette nummeret er «avskjermet», hvilke skjermes er viktige for deg utenom jobb?

– PC

Hvilke programmer, apper, nettsider, serier e.l. er du ofte innom?

– Vipps (har barn), NRKRadio (mangler DAB), Strava.

Når er du helt skjermfri?

– Trening. Biltur. Besøk. •

>>

<<

Navn: **Christian Tynning Bjørnø**

Alder: 32

Stilling: Daglig leder Folkehøgskolerådet

Fortell kort om hva du har gjort før du startet i den nye jobben.

– Jeg er lærerutdannet, men startet arbeidslivet med en periode som praktikant i Utenriksdepartementet. Etter det jobbet jeg som lærer i barneskolen og med norskopplæring for voksne minoritetsspråklige. De siste årene har jeg vært politiker på heltid. Først fylkesvaraordfører i Telemark og deretter som stortingsrepresentant.

Hvorfor ønsket du å starte i jobben for Folkehøgskolerådet?

– Jeg har alltid likt det folkehøgskolene står for og alt som skolene bidrar med i lokalsamfunnet og i menneskers liv. Jeg har ikke selv gått på folkehøgskole, men det er fantastisk å høre hvordan alle som har gått på folkehøgskole beskriver sine opplevelser. Det er meningsfylt å jobbe for et skoleslag som betyr så mye for så mange. Dessuten betyr stillingen som daglig leder av Folkehøgskolerådet at jeg både får brukt min pedagogiske kompetanse, organisasjonskompetanse og politiske kompetanse. Det er spennende. Så er det ekstra motiverende å jobbe for et skoleslag som er så variert.

Hva gleder du deg til å ta fatt på/jobbe med de nærmeste månedene?

– Det er mange ting å ta fatt på. I første omgang blir det statsbudsjettet som legges frem i oktober. Folkehøgskolene har god stansing politisk, men de siste årene har vi opplevd å få kuttforslag i budsjettet som omhandler kortkurs. Regjeringserklæringen er tydelig

på at de vil fase ut tilskudd til kortkurs. Jeg mener det er en fordel at folkehøgskolene har muligheten til å tilby opplæring og kompetanse for flere enn til 18 og 19 åringer. Det er bra både for skolene og for samfunnet. Så kommer jeg til å jobbe med en rekke andre ting, som nytt personvern-direktiv, forberedelser til rektormøtet, osv. Men det jeg gleder meg aller mest til, er å besøke enda flere av skolene og til å treffe flere ansatte og elever. Jeg planlegger å sette av god tid til dette i løpet av høsten. Det blir bra!

Hva liker du best med folkehøgskolen – og hvorfor?

– Jeg beskriver gjerne folkehøgskolen som «diamanten i utdanningsystemet» der det er litt mer tid, litt mer rom og litt mer plass for læring, samhold, refleksjon og personlig utvikling. Jeg mener folkehøgskolen er særdeles viktig i en tid og i et utdannings-system der mye preges av press, måling og tilbud «langs den smale sti». Jeg er redd vi mister noe verdifullt på veien. Folkehøgskolen bidrar til å hente dette inn igjen. Så har jeg stor sans for historien til folkehøgskolen, samtidig som fremtidsmulighetene girer meg. Jeg vet vi kan få til mye sammen. Jeg tror vi gjør lurt i å bruke endel tid fremover på i fellesskap å diskutere mulighetsrommet vi har som skoleslag og hvordan vi vil forvalte det. Hvordan kan vi bety enda mer for enda flere?

Temaet for dette nummeret er «avskjermet»,

Hvilke skjermer er viktige for deg utenom jobb?

– Mobil er definitivt den aller viktigste skjermen. Den brukes flittig gjennom hele dagen – enten det er til jobb, som navigator i båten, for å holde kontakt med venner og familie, til reisebestilling, for å finne oppskrifter eller bare til nytteløs «scrolling». Jeg burde helt klart øve meg mer på å legge den fra meg. Jeg har blitt litt bedre på det etter at jeg sluttet som heltidspolitiker. Da var jeg «på» nesten 24 timer i døgnet. Det var kjipt både for meg selv og alle rundt meg.

Hvilke programmer, apper, nettsider, serier e.l. er du ofte innom?

– I sommer har jeg brukt PåSjøen-appen til Gule Sider flittig til navigering langs Telemarkskysten. Ellers er vg.no, aftenposten.no og regjeringen.no flittig besøkte sider på jobb og privat. Så bruker jeg mye tid på sosiale medier. Særlig på Instagram, Snapchat og Facebook. Jeg må heller ikke glemme å nevne finn.no. Er alltid noe å sjekke (eller drømme om) på finn.no.

Når er du helt skjermfri?

– Bortsett fra om natta, så er det høyst sjelden jeg er helt skjermfri. Men liker dårlig at det brukes ved matbordet og i bilen selvfølgelig. Og på teater blir jeg irritert av alle de lysende små firkantene folk liksom prøver å skjule under stolkanten. •

Navn: **Gunnar Birkeland**

Alder: 63

Stilling: Styreleder NKF

Fortell kort om hva du har gjort før du startet i den nye jobben.

– Siden 2002: Rektor ved Folkehøgskolen Sørlandet. Før det: Lærer, øvingslærer og rådgiver i Lillesandskolen. Før det igjen: Lærer ved Den norske skole i Japan. Og aller først: Lærer ved Birkeland folkehøgskole.

Hvorfor ønsket du å starte i jobben for NKF?

– Jeg ble spurt om å stille til valg som NKF-leder, og når jeg fikk tenkt meg om, stemte det godt med ting jeg brenner for: Bidra til god utvikling av den kristne folkehøgskoletradisjonen i Norge.

Hva gleder du deg til å ta fatt på/jobbe med de nærmeste månedene?

– Jeg storgleder meg til å møte våre medlemmer og høre hva som rører seg av folkehøgskolefaglige ting på den enkelte skole. Jeg ser også fram til å bli med på arbeidet med å finne en fornuftig og formålstjenlig samarbeidsform mellom våre to informasjons-

kontorer (IF og IKF). Så gleder jeg meg også til strukturarbeidet innenfor den kristne folkehøgskolegreina, det vil si de to organisasjonene NKF og IKF. Finnes en annen måte å tenke på rundt idébevegelse og fagforening, informasjon og skoleutvikling?

Hva liker du best med folkehøgskolen – og hvorfor?

– Det jeg liker best med folkehøgskolen, er mulighetene den gir til å komme tett på unge mennesker og til å være med når disse unge ser sitt potensial.

Temaet for dette nummeret er «avskjermet», hvilke skjermer er viktige for deg utenom jobb?

– Mobilskjermen er nok den viktigste. Helt avhengig av kalenderen der. Utpå kvelden blir også TV-skjermen viktig i noen minutter.

Hvilke programmer, apper, nettsider, serier e.l. er du ofte innom?

– Jeg holder meg bra orientert om hva

som skjer på NRKs hovedside, www.nrk.no. Dessuten bruker jeg Messenger på telefonen til hverdagsinformasjon og bilde-deling innad i storfamilien. Så har jeg egentlig anlegg for å bli skikkelig slave av gode TV-serier, men jeg har i liten grad lyktes med å finne plass til dette innenfor døgnetimer. Er nokså analog av meg og liker å se serier – og sportssendinger! – i «sanntid». Sosiale medier er jeg klein på. Bortsett fra Messenger da, hvis det teller.

Når er du helt skjermfri?

– Skjermfri er jeg om natta, i kirka (bortsett fra under ofringen via Vipps) og teateret, – og en uke om sommeren, da kona og jeg arrangerer sommerleir for barnebarne våre. •

Av Johan Lövgren,

ph.d. i folkehøgskolepedagogikk, prest og lærer på Grenland folkehøgskole, og ansatt i NKF

Folkehøgskoleforskning – å skape et bilde av en pedagogisk modell

«Johan, du må skrive en fast spalte i *steg!*» Dette kom fra redaktør Tom Arne på årets landsmøte på Sagavoll folkehøgskole. Hans idé var at denne spalten skal presentere funn fra aktuell folkehøgskoleforskning med fokus på min egen avhandling om norsk folkehøgskole. Jeg må erkjenne at jeg ikke var vanskelig å overtale. Tenk å få skrive om mitt favorittema – folkehøgskoleforskning – for det jeg vil påstå er Norges mest fargerike ansattgruppe – folkehøgskolenes personale. Det kjennes som en meningsfull oppgave og en spennende utfordring.

For praktikere. For meg har det hele tiden vært et mål at den forskning vi produserer, skal være tilgjengelig for praktikere i folkehøgskolen. Jeg ble i vår ferdig med en doktoravhandling på temaet folkehøgskolens pedagogiske identitet. Men jeg er ikke først og fremst forsker, jeg har de siste 20 årene vært prest og lærer på Grenland folkehøgskole. Jeg er dermed en del av den bevegelsen jeg beskriver. Derfor blir det ekstra spennende å ta tak i oppgaven å skrive om folkehøgskoleforskning i *steg*. Grunntanken

bak spalten er at det som noen ganger kan oppleves som et svært abstrakt vitenskapelig arbeid skal beskrives slik at det blir lesbart og interessant for ansatte i folkehøgskolen.

Spalten har som intensjon å gjøre tilgjengelig noe som jeg mener vil bli mer og mer viktig i årene som kommer – forskning på folkehøgskolens identitet. Eksisterende forskning har ofte hatt fokus på bevegelsens historiske utvikling og analysen av folkehøgskolens pedagogiske røtter. Dette er viktige tema som jeg vil komme tilbake til i senere artikler. Men for meg er det mest interessant å beskrive og diskutere hvordan vi kan videreføre den unike pedagogiske arv som folkehøgskolene representerer. «Hva er folkehøgskolens rolle i det norske skolesystemet?» og «Hvordan bidrar norsk folkehøgskole til dagens samfunn?» blir, mener jeg, sentrale spørsmål i framtidens folkehøgskole debatt. Her kan forskning bidra med nye perspektiver og kritiske analyser.

Åpne opp. Bestillingen jeg fikk fra Tom Arne var å skrive en fast spalte hvor jeg presenterer min avhandling. Vi snakket om at den skal følge de forskjellige delene i et større

vitenskapelig arbeid. Det innebærer at vi tar opp temaer som teoretisk ramme, metodologisk design og analytiske verktøy. Som «nerd» på forskning og vitenskapsteori synes jeg at disse temaene er uhorvelig spennende. Men jeg er ikke mer nerd enn at jeg skjønner at de fleste ikke opplever det slik. Mitt håp er at jeg skal kunne knytte sammen disse med vår hverdag som folkehøgskoleansatte og på den måten åpne dem opp for deg som leser. Det som er viktig i vår sammenheng er at disse begrepene ikke bare er uforståelige element i et nerdete vitenskapsunivers.

I vårt kunnskapssamfunn blir forskning og vitenskapelige analyser i økende grad brukt for å bedømme verdien av ulike samfunnsinstitusjoner. Dette vil i økende grad også gjelde folkehøgskolen. Derfor blir det viktig å bygge opp en forståelse for hva vitenskapelig arbeid innebærer og de deler det er bygget opp av.

Introduksjonskurs. Kanskje kan du se på denne spalten som en introduksjonskurs i pedagogisk forskning. Det er i hvert fall mitt mål å fange din interesse for noen litt

Foto: KPK – Ingunn Marie Ruud

«I vårt kunnskapssamfunn blir forskning og vitenskapelige analyser i økende grad brukt for å bedømme verdien av ulike samfunnsinstitusjoner. Dette vil i økende grad også gjelde folkehøgskolen.»

sære temaer og vise at de faktisk er både veldig interessante og nokså viktige for oss som folkehøgskoleansatte. Som folkehøgskoleforsker er min oppgave å sette sammen disse byggesteinene til det skaper en vitenskapelig forskningsprosess. Det som er spennende er at selve prosessen er med på å beskrive det den skal analysere.

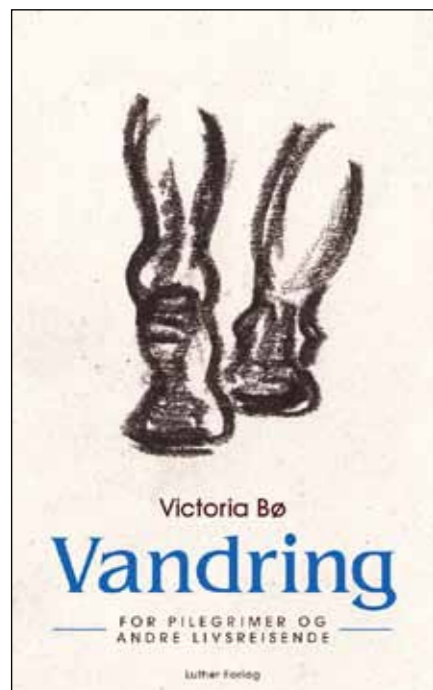
Jeg blir noen ganger lei av spørsmålet «hvilke funn kan du presentere?». Forstå meg riktig – i vitenskapelig arbeid er funn helt sentrale. Men innenfor samfunnsvitenskapelig forskning utgjør hele prosessen et resultat og er dermed like mye et funn som de resultater som presenteres i konklusjonen. Så kan vi for eksempel se at den teoretiske modell som et prosjekt velger, kan sies å speile identiteten til det objekt den skal beskrive. Jeg har selv brukt læringsteorier med fokus på sosial

samhandling for å beskrive folkehøgskolens pedagogiske identitet. Den måten denne teoretiske rammen blir brukt på, og hvordan den videreutvikles i prosjektet, er en sentral del av det resultat jeg kan presentere. Derfor blir det viktig å prøve å beskrive hver enkelt del av et slikt prosjekt – fordi delene tilsammen skaper et bilde. Og forskningens «funn» er ingenting mindre enn hele dette bildet.

Reise rundt. Ved siden av å skrive i *steg* vil jeg i årene som kommer arbeide med prosjektet «Kristen folkehøgskole i praksis». Det innebærer at jeg vil reise ut og besøke folkehøgskoler rundt om i Norge. Om vi møtes får du gjerne ta tak i meg og komme med innspill til denne spalten. Jeg søker etter tema som er viktige for oss som folkehøgskoleansatte. Sammen forvalter vi identiteten til et unikt

skoleslag. Folkehøgskolens rolle har helt fra begynnelsen vært å utgjøre et alternativ til puggeskolen med karakterer og gradering av prestasjoner. Dette er en identitet som gir oss en unik mulighet til å møte og utvikle hele eleven. Vi som år etter år møter unge voksne ser at det er et behov som ikke har minsket med tiden. Å beskrive den læring folkehøgskolen produserer på en vitenskapelig og ryddig måte blir derfor en viktig oppgave.

Ta kontakt. Jeg vil derfor innby deg til å dele denne spalten med meg. Jeg håper at den i god folkehøgskole ånd skal kunne bli en dialog. En pågående samtale på tema folkehøgskole og forskning. Om du vil sende meg et oppslag, stille noen spørsmål eller ta opp en diskusjon så er min mail johan@grenland.fhs.no. Gleder meg til å fortsette samtalen. •

Vandring. For pilgrimer og andre livsreisende av

Victoria Bø,
Luther forlag

Anmeldt av Marie Wiland

Invitasjon til en oppdagelsesreise

Hva vil det egentlig vil si å være en pilgrim? Må du reise langt? Må du gå? Trenger du å komme fram? Victoria Bø slår fast at du kan godt være en pilgrim uten å gå og at veien/ vandringen er det viktigste, ikke framkomstmiddelet eller målet.

Boka består av 10 kapitler med refleksjoner omkring ulike pilegrimsmål og livsspørsmål. På en var måte inviterer forfatteren til en oppdagelsesreise om vårt forhold til Gud, oss selv, kjærlighet, omvendelse, stillhet og glede. Gjennom hennes reiser til blant annet Santiago de Compostela, Lindisfarne og Nidaros, får vi et møte med historien til disse stedene og hverdagen på veien dit. Boka kan gjerne brukes som en reisehåndbok. Samtidig er den mye mer enn en reisebeskrivelse. Gjennom spørsmål til ettertanke, andres tekster, bønner og dikt, blir leseren invitert til å reflektere over eget liv.

I kapitlet kalt *Luftspeilinger* forteller Victoria Bø om stunder når livet oppleves som en ørkenvandring. «*Ingenting har en oppside i dag. Alt vender ned. Blader henger. Det er ingen grønne tanker, bare tørr vind, tørr sand.*». Men så skriver hun videre om ørkenvandringen som et møtested, et sted hvor Gud kan skape forandring. «*...jeg ser et slags bilde, mennesker som er på vei fra ulike oaser, karavaner, ensomme vandrere. Er en*

ørken mer som en møteplass? Mellom Gud og mennesker? Eller også mellom mennesker?»

Ett annet kapittel, *Gleden går foran*, oser historien av livsglede, takknemlighet og humor. Dette kapitlet motiverer til både å oppdage og nyte de gleder som Gud gir. Tenk å oppdage en eldgammel hage ute ved havet eller endelig finne overnatting og oppdage at du skal bo i en fløy for deg selv med overflod av alt og en stue med åtte sofaer.

Dette er en rik bok. Dette er en bok du kan lese langsomt men den er samtidig svært lettlest.

Herre, vis meg veien.

Og gi meg vilje til å gå den.

Sankta Birgitta av Vadstena •

Logg av! Hvordan finne balansen i din digitale hverdag

Thomas Moen og Lars Bratsberg,
Cappelen Damm 2018

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

For den som trenger å avskjermes litt

Forfatterne av *Logg av!* har skrevet en praktisk, erfaringsbasert og svært lettlest bok for alle som «merker at telefon og annen teknologi tar for mye plass». Og de er det nok, som dette nummeret av *steg* også viser, ganske mange av. Moen og Bratsberg jobber begge innenfor teknologibransjen og har begge erfart hvor lett livet kommer i ubalanse i møte med skjermene vi omgir oss med. «Hver gang telefonen pep, kastet vi oss over den for å svare. Uansett når på døgnnet, og i hvilken situasjon vi var i.» Telefonen gikk alltid foran, og de innså til slutt at noe måtte gjøres. Boken handler om det.

Logg av! er av typen selvhjelpsbok, og den kan fungere godt som det. Det er ikke «en bok om å legge fra seg all teknologi og leve uten, dette er en bok om balanse. Det å finne ut når teknologien gir energi og når den tar energi.»

Gjennom ti kapitler gjengis forfatterens erfaringer, samtaler de har hatt med fagpersoner, noe fagstoff, samt tips og råd til leseren. Alt sammen enkelt presentert og uten fotnoter, kun med noen lenker til artikler bakerst i boken. Underkapitlene er svært korte og burde sånn sett appellere til lesere som er vant til den kortform og kjapphet vi ofte møter digitalt. Vi snakker om kapitler på en til to sider. Og siden forlaget spanderer rikelig med luft mellom tekstene, bør ingen la seg avskrekke av bokens 180 sider, for den utgjør neppe særlig mer enn 100 sider i vanlig oppsett.

Selv om jeg synes fortellerspråket blir for enkelt og banalt en del ganger, og jeg skulle ønske noe større tyngde i fagstoffet, vil boken uten tvil skape gjenkjennelse og fungere som

en oppskrift på en ny start – mot balanse. Digital støy, skjermfjern, skjermvegg, skjermjalusi, digital demens, mobilalkoholisme, «straks ferdig»-syndromet og mange andre begreper introduseres og vil nok skape et språk for hverdagsopplevelsene til mange av oss.

En styrke ved denne boken er at forfatterne selv vet godt hvor skoen trykker, og også hvilke myter man gjerne forteller seg selv og velger å tro på, f.eks. om hvor god man er til å multitasking. Multitasking er faktisk umulig. Ingen fikser multitasking, og effektivitet blir ødelagt av å stadig skifte fokus. Alt tar lengre tid. Og i min lærerhverdag må jeg stadig ta et oppgjør med tanken om at det er mulig å kombinere to skjerm-er samtidig, altså mobiltelefon og tv-skjerm. Ingen konsentrerer seg om to ting samtidig, man bare flytter fokus og vil dermed gå glipp av det som skjer på den skjermen man ikke ser på der og da. Singeltasking er det eneste effektive.

Også liker jeg tipset om å øve seg i å ikke gjøre noe i to minutter. Test deg selv ved å gå inn på <http://donothingfor2minutes.com/>. Lurt!

Flere av tipsene og rådene i denne boken er rett og slett smarte. Jeg har selv fulgt noen. Målet er å logge av oftere og å bli mer bevisst på hvordan man bruker skjermene og telefonene. Så nå har jeg gått gjennom innstillingene på min mobil og slått av en rekke av push-varslingene. Det er i hvert fall et skritt i riktig retning.

Boken er dessverre mer aktuell enn jeg liker. Vi trenger å finne balansen. *Logg av!* Kan være en start. •

Å klare seg uten er makt

Av **Stian Kilde Aarebrot**, prest, forfatter og daglig leder i Etter Kristus – nettverk for kristen trospraksis

Økonomen John Maynard Keynes hevdet i boken ***Economic Possibilities for our Grandchildren***, utgitt i 1930, at vi omtrent nå ville ha effektivisert produksjonen og arbeidslivet så godt at vi kunne jobbe 15-timersuker. Så hvorfor har det ikke blitt slik? Noen vil forklare det med bedriftseierne som har karret til seg størstedelen av kaka. Og ser vi på den stadig økende forskjellen på rik og fattig i verden, har de delvis rett. Men vi kommer ikke unna at dette først og fremst handler om oss selv.

Litt til. «Flytter man inn i ny leilighet, virker varmekabler på badet som en ufattelig luksus i 24 timer, hvorpå det øyeblikkelig overføres til avdelingen for grunnleggende menneskerettigheter», skrev Bjørn Gabrielsen i Vinterkrigen. Vi vil ha litt til. Bare litt. Og for å få til det, kan ikke kjøpekraften stå på stedet hvil. Den må økes. Og skal den økes, kan vi ikke begynne å jobbe mindre. Vi grep ikke muligheten for å få en 15-timersuke. I stedet valgte vi (temmelig ubevisst) en virkelighet der stressrelaterte sykdommer er den største årsaken til langtidssykemeldinger. Og i den oppvoksende «generasjon prestasjon» er hver fjerde jente og hver tiende gutt på 14 år i England deprimeret.

Litt mindre. «Det er to måter å få nok på», skrev Chesterton. «Den ene er å fortsette å karre til seg mer og mer. Den andre er å ønske seg mindre.» Den kanskje mest effektive motgiften mot en løpsk forbrukermentalitet, er takknemlighet. Å være glade for og å sette pris på det en allerede har.

Om du klarer deg med mindre, kan du søke den jobben du egentlig vil ha, men som gir lavere lønn enn folk sier du fortjener. Om du klarer deg uten, kan du kanskje slutte

i stillingen som tar all tid og oppmerksomhet, og heller finne deg en brøk du kan kombinere med en lidenskap du ikke kommer til å tjene særlig med penger på. Om du klarer deg uten, kan du få mer overskudd til andre, til familien, til frivillig engasjement. Økonomisk nøysomhet skaper dessuten større rom for gavmildhet, til hjelpearbeid, til menigheten din, til venner på kafé eller naboer som sliter med å få endene til å møtes.

Lifestyle creep. Men å klare seg med mindre er for de fleste av oss lettere sagt enn gjort. På engelsk har vi begrepet lifestyle creep – det at kostnadene kommer krypene på oss i takt med økte inntekter, og det skjer så gradvis at vi ikke legger merke til det. Fra traktekaffe til håndbrygg, fra vanlig øl til craft beer, hyppigere taxiturer og utelunsjer, og feiren som en gang gikk til Danmark, men som nå går til Hellas, Thailand, Maldivene og sikkert månen om 30 år. Etter to, tre forfremmelser er det fremdeles like lite til overs når lønningdagen nærmer seg.

Mange menigheter og kirkesamfunn er gode på sjelesorg og åndelig veiledning. De tilbyr samlivskurs og terapi. De burde bli like gode på økonomikurs og rådgivning, der

målet er noe langt viktigere enn en tykkere lommebok. For sjelleg helse og økonomisk sunnhet henger sammen.

Jesusdojo. Så hvordan kan vi bli gode forvaltere, så både du og din neste, enten det er naboen din eller tekstilarbeiderne i Bangladesh, kan nyte godt av det? Det er spørsmålet vi stiller hverandre på Jesusdojoen «Penga eller livet». Vi snakker sammen om det. Leser om det. Skriver og reflekterer. Men først og fremst praktiserer vi. En av praksisene har vært å registrere eget forbruk over en periode. Vi tar kontoutskrifter og kategoriserer utgiftene: Mat, klær, bo, bil, ferie, gi bort, fritid og så videre. Så øver vi oss i å sette opp budsjetter, der vi forsøker å justere forbruket etter idealene våre. Aha-opplevelsene er mange. De fleste ser raskt at de gir bort langt mindre enn det de egentlig ønsker. Andre innser at de må ta grep for å slippe stresset med å stadig jobbe ekstravakter for å holde hodet over vannet. Og så tar vi Jesus på ordet og selger ting vi eier for å gi penger til fattige. De større og dyrere tingene selges på nett. Småtingene lager vi bakgårdssalg av, der nysgjerrige kjøpere får høre om hvorfor vi selger – at vi er inspirert av det Jesus sa og

«De fleste ser raskt at de gir bort langt mindre enn det de egentlig ønsker. Andre innser at de må ta grep for å slippe stresset med å stadig jobbe ekstravakter for å holde hodet over vannet.»

gjorde. Og så skriver vi journal og bønner og dikt, som øvelser i å reflektere over hva det vil si å kalibrere økonomien etter Guds rikes verdier. Noen av disse bønnene og diktene deler vi med hverandre.

*Pappa, du har gitt meg alt
men jeg tenker
om bare jeg hadde hatt
høyere lønn
større hjem
bedre tid
Høyere, større, bedre
komparativ, sjelden positiv
compare – sideblikkets utakknemlighet
Jeg ser framover i uro
bakover i nostalgi
og øyeblikket blir uskarpt
Her og nå tenker jeg
om jeg bare hadde hatt
men der framme
vil jeg skue mot her og nå
og tenke
aldri hadde vi det bedre enn akkurat da
Pappa, takk for nå
Takk for nok •*

Manus til morgensamling

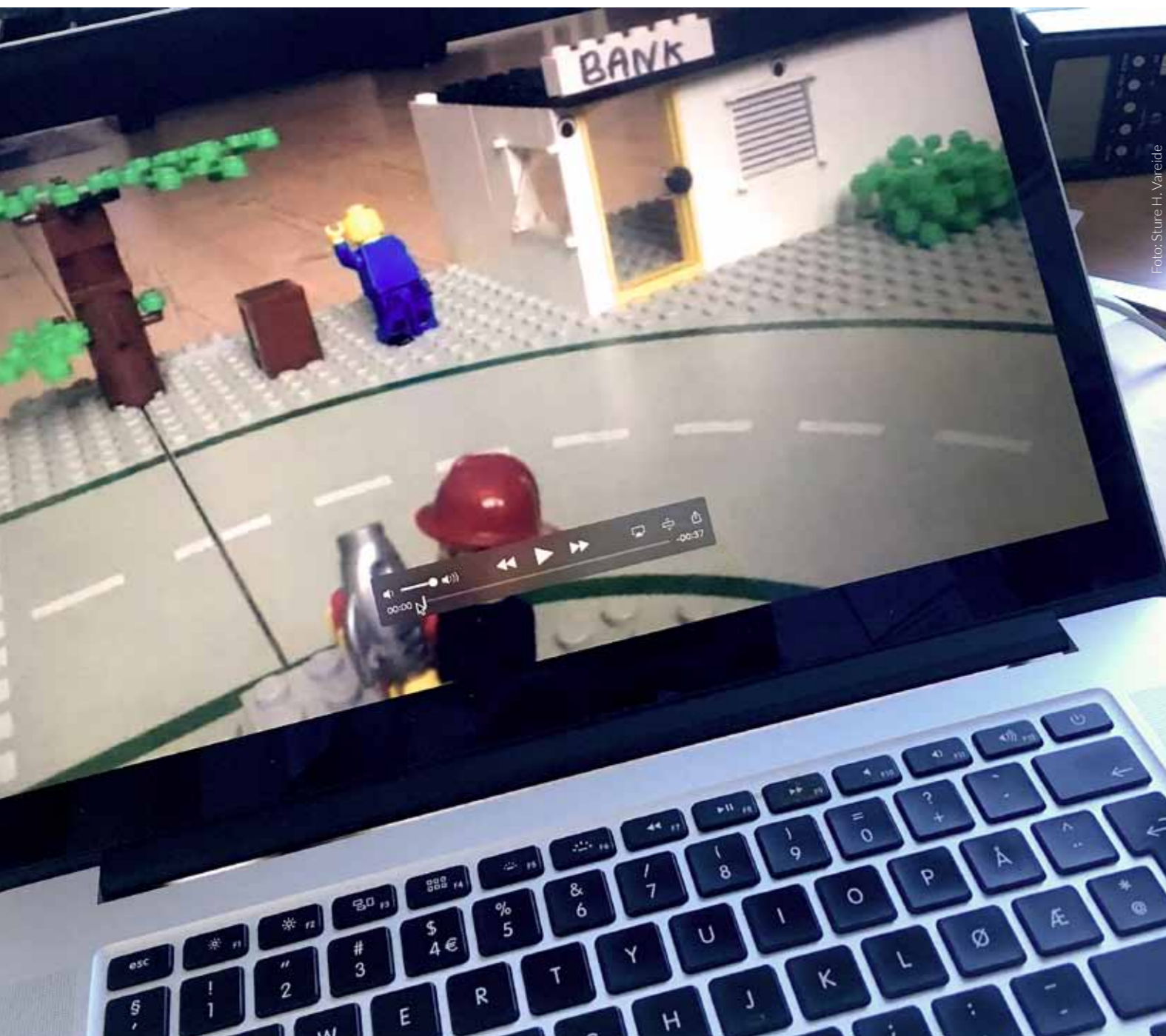

Foto: Sture H. Vareide

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en til to morgensamlinger. I dette nummer er det Rønningen folkehøyskole og lærer **Sture H. Vareide** som gir oss sitt manus.

Konsumere vs produsere

Jeg er mye på skjerm. På kontoret, i klasserommet, på møter, på bussen, på trikken, i bilen (av og til...), på båten, i stua, på kjøkkenet, på terrassen, i hagen, ja, nesten overalt.

Man kan vel si at livet mitt er temmelig skjermbasert, kanskje ikke helt ukjent for mange av oss....

Siden foto og video er det jeg driver med, er skjermen med meg stort sett hele tida, enten på kamera, mobilen eller mac-en. Mesteparten av tida på skolen **produserer** jeg, mesteparten av tida utenfor dette **konsumerer** jeg.

Jeg har et litt ambivalent forhold til det å konsumere. På mange måter er det digg å kunne koble ut og bare ta i mot det skjermen til enhver tid gir meg, enten det er meningsløs surfing, glane på noen serier, eller finne morsomme eller gratis ting på finn.no...

Problemet for meg oppstår når balansen mellom konsumere og produsere blir skeiv – altså at jeg konsumerer mer enn jeg produserer. Da blir det feil. Og det er ikke alltid lett å oppdage sjøl. Man blir jo ofte litt revet med og plutselig er det ikke minutter som er gått, men timer...

Jeg prøver å ha skjermfri i ulike situasjoner. Det er ett sted som faktisk er helt skjermfritt i mitt liv, nemlig soverommet. Det er jeg ganske fornøyd med, faktisk. Jeg har klart å holde det rommet skjermfritt en del år nå. Der trenger jeg verken å konsumere eller produsere noe som helst på skjerm. Da roer jeg meg lettere ned, sovner fortere og sover bedre.

Likedan prøver jeg å holde mobilen i lomma når jeg er på busen eller trikken. Da ser jeg på alle folka rundt meg og prøver å

tenke meg hva slags typer de er, hvor de skal, hvor og hvordan de bor, og så videre. Ganske morsomt egentlig. Av og til smiler jeg for meg selv og da lurer de nok på hva som er så morsomt....

Jeg har barn som går på barneskolen. De blir av og til sjuke, og av og til er det jeg som må være hjemme med dem. Innimellom er det fint, for da ser ungen på en skjerm og jeg får gjort unna masse kontorting på min skjerm.

En dag sønnen min var sjuk og vi hadde sittet og sett på hver vår skjerm en del timer, slo det meg at nå har vi sittet og konsumert altfor lenge. Sønnen hadde feber, men ikke verre at han var i stand til å gjøre noe med både hue og kropp. Derfor satte vi i gang med å lage en liten animasjonsfilm med legofigurer på ipaden. Den ble ganske banal, men du verden så fort tida gikk og så morsomt vi hadde det. Vi lo minst ti ganger mer på den tida vi lagde film enn når vi satt apatiske og glodde på skjermen.

Heldigvis ble balansen riktig også den dagen. Vi produserte mer enn vi konsumerte og mer skal det ikke til for å lage hverdagslykke i min verden.

Ha en skjermfri god dag! •

Link til filmen: <https://youtu.be/GROFBpkj1vI>

Folkehøgskolelivet sett frå Botn

Av Robert Botn, lærer på Ålesund Folkehøgskole

For at jeg skulle få oppleve stillheten igjen

Det er først nå, elleve år senere, her jeg på en høyde med utsikt mot Getsemane-hagen, og foran drøyt hundre og ti folkehøgskoleelever holder ord for dagen, at det går opp for meg hva som faktisk skjedde den gangen. Enkelte ting blir ikke helt og fullt sant for en, før en sier det høyt, antar jeg.

Da romkameraten min står i døra med et bredt smil om munnen, er jeg allerede i fluktmodus. Dette går bare ikke. Aldri i verden. Han virker hyggelig nok, det er ikke det, men ... Ja, jeg klarer ikke helt å sette fingeren på det, men vi er nødt til å utgjøre verdens største mismatch. Han hadde rigget seg til allerede før jeg fikk opp bagasjen, og noe av det første jeg fikk øye på var Bibelen hans. På nattbordet. Bokmerke, og alt ...

Lydbølger. Hadde vi bare droppet siste konserten den kvelden. Da ville vi aldri ha spilt så høyt ... For vi spiller så altfor høyt. Vi vet det alle sammen. Men det er som om vi er enige om at vi bare skal la det stå til. Alle ønsker vi å vekke minnet til liv. Den beste konserten noensinne! Kjenne lydbølgene dundre mot kroppen, slik de gjorde det den kvelden. Og med øya lukket, fraktes jeg tilbake, og så er det vi som

står på den scena. Foran hundrevis av fans ...

Kveld igjen, og foreldra våre har reist. Jeg slukker lyset, mens han blar seg frem til bokmerket og begynner å lese. Ett kapittel hver kveld, påstår han. En vane han har hatt siden han var fjorten. Det blir mer enn attenhundre kapitler, det. Går opp for meg at han er og har så mye som jeg ikke er og ikke har. Mye jeg jo strengt talt ikke vil ha noe med å gjøre, men samtidig vil ha. Forvirret, irritert og engstelig, snur jeg meg mot veggen. Svelger bittert, og masserer venstreøret rytmisk mot hodeputa inntil søvnen gir meg en pause.

Undervannsmumling. Som lyden av en samtale mellom en tørketrommel og en astmatisk, pipende lunge. Non stop, altomsluttende. Prøver febrilsk å gape, kanskje har jeg bare fått propper i ørene. Men det hjelper ikke en dritt. Og når gutta prater, spesielt når de snakker

i munnen på hverandre, er det som om orda deres smelter sammen, og alt jeg hører er en slags undervannsmumling ... Faren min plukker meg opp utenfor lokalet, og fortvilt forteller jeg ham hva som har skjedd. Han fryser, sier at jeg bare kan takke meg selv, som ikke brukte ørepropper.

Tredje uka på rom sammen, klokka er elleve og det er dags for senga. Verste tida på døgnet. Pleide å glede meg til å legge meg; drømme om jenta jeg var forelska i, legge planer for fremtida, slike ting. Nå er sengetid ensbetydende med den rene tortur. Derfor blir jeg som regel sittende oppe lenge etter at han har lagt seg. Men i dag er vi to. Og begge stirrer vi tomt ut i lufta, som om vi leiter etter svaret på et spørsmål vi ikke helt har kommet på å stille ennå.

Drypptortur. – Hørte en gang om noen soldater i fangenskap som ble utsatt for sånn drypptortur. Hørt om det?

– Nei?

– De drypper vann på en skallet flekk på huene deres. Med ujevne mellomrom; drypp – drypp drypp. Skal visstnok være utholdelig i lengden. Og når jeg foretrekker de dråpene fremfor de lydene jeg må gå og høre på hele dagene, så sier vel det sitt.

– Ett og et halvt år?

– Snart to ...

– Og det har ikke blitt bedre?

– Verre, faktisk. Nye lyder hele tida. Akkurat nå kjemper for eksempel tre lyder om oppmerksomheten. Bass, mellomtone og diskant, på en måte. Ser liksom for meg at det sitter en ravende gal fyr der inne og morser usammenhengende meldinger til meg, og håper at jeg skal slippe ham fri. Jeg prøver å fortelle ham at han bare kan gå. Vær så god og stikk, liksom.

Knipser meg på øret, som om jeg banker på. Han ler. Jeg sukker.

Ikke ett sekunds stillhet. Det er frykten for at det skal bli verre som holder meg våken, ikke lyden i seg selv – den er jeg på sett og vis blitt vant med. Men jeg har hørt at det ikke blir bedre. At det enten forblir som det er, eller gradvis forverres ... Setter på litt lav musikk. Det funker. Men bare slik det funker å ta seg en dusj, gå ut i kraftig vind, plystre, gni håndflatene sammen nær ørene – det er og blir støy for støy – aldri ett eneste sekunds fullkommen stillhet ...

For hver uke som går, blir pipelydene gradvis svakere. Rundt juletider er støyen halvert, og en dag i slutten av april forteller jeg ham det utrolige som har skjedd.

– Den er helt vekk? Du er sikker?

– Jeg tror det, ja ...

– Det er jo fantastisk! Det er bønesvar, det ...

– Bønesvar?

Han smiler. – Helt siden den kvelden da du fortalte meg om øresusen, har jeg bedt til Gud hver kveld om at den måtte forsvinne.

– Hver kveld?

– Ja, hver kveld.

Bønesvar. Hver kveld. I stillhet. Et helt år. Bare for at jeg igjen skulle få oppleve stillheten. Gud gir oss gjerne bønesvar før vi i det hele tatt rekker å be, og på måter vi ikke kunne ha forutsett, sies det gjerne. Vel, i så fall; takk Gud for den mismatchen av en romkamerat jeg fikk på folkehøgskolen. •

Foto: Nathan Dumlaio, Unsplash.com

«Junkerdalen øverst i Saltdalen.
Det er en smal dal med brusende elv.»

Vi trenger alle et smultronställe

I Sverige har de et begrep – smultronställe. Her handler det om mer enn jordbær. Det handler om et sted som fyller en med et intenst velvære. Jeg regner med at de fleste har minst et slikt sted. Har du ikke, så se å skaff deg et, eller et par.

Av Ulf Vege, tidligere lærer på Sagavoll
Folkehøgskole, tekst og foto

Det er viktig at minst et av dem ligger nær hjemstedet. Det er et sted en gjerne drar til – helst til alle årstider. For det er viktig å komme seg ut. Ut å bevege leamikken. Ut å bruke sansene. Du skal ikke presse deg her. Du kan gjerne sprenggå en bakke, men ta deg inn og la naturen få leve i deg.

Slekt med dyrene. Jeg drømmer av og til om at hvis jeg kom ordentlig «i pakt» med naturen og livet, kanskje dyrene sluttet å være redd meg? Vi er jo innerst inne i slekt – knyttet sammen med usynlige bånd. DNA-strengene er bygd over samme lest selv om

de gir seg ganske så forskjellig utslag. Elgen, markmusa og jeg puster inn livsnødvendig oksygen og kvitter oss med karbondioksyd-avfall. Dette tar plantene i sin tur inn i sine celler. Alt henger vakkert sammen.

Stedet bør ha noen biologiske godbiter synes jeg. Vakre planter og dyr setter spiss på opplevelsene.

Junkerdalen. Jeg vil gjerne ta deg med til et av mine favorittsteder, som dessverre ligger nokså langt hjemmefra. Junkerdalen øverst i Saltdalen. Det er en smal dal med brusende elv. Langs elva ble det anlagt vei i 1870-åra. En kjenning fortalte meg at faren hans kjørte buss der på 50-tallet. Nå har naturen tatt tilbake akkurat passelig. Nå er det en fantastisk vandrevei.

Om våren og ved store nedbørmengder er den stedvis sterkt rasutsatt. Men hvem tenker på det når det skinner i reinrose. Der reinrose vokser, der er det alltid annet spennende. Junkerdalen er viden kjent for sin rike flora. En av de første som skrev om det, var Søren Christian Sommerfelt som var prest i Saltdal fra 1818 til 1824. Han har

fått sitt minnesmerke i Junkerdalen. I tillegg til å være en populær prest, var han en god botaniker. Særlig cryptogamer – sopp og slikt – interesserte ham sterk. Flere arter var han den første til å oppdage.

Blomster. Heidi, min kone, og jeg vandret her i sommer blant hundrevis av avblomstrede marisko. Ett friskt eksemplar fant vi. Flere andre orkidearter tippet fram langs stien.

En av mine favoritter blant blomstene er skogstorkenebb. Den er en av våre vanligste planter. Det morsomme med den er den enorme variasjonen i farge. Det går fra hvitt til mørk blållilla. På turen dukket det likegodt opp en med halve kronbladet hvitt og halve kronbladet fiolett/lilla. Det er litt «trist» å tenke på at etter Darwins «Origin» argumenterte motstanderne (prestene) med at Gud hadde skapt artene med konstant form og uforanderlige. Men livet er enda rikere enn som så: «Hvorfor er noen blåbær svarte, morfar», spurte et barnebarn. Ja, vi undres.

Fjellet taler i tunger. Kan man ha det bedre enn å vandre i fuglesang langs en brusende elv. Jeg har en venn som av og til når han går i fjellet taler i tunger sånn for seg selv. Når gleden blir så sterk og takknemligheten så stor at det er vanskelig å finne ord, da er tungetale en fin ting.

Mennesket trenger gode opplevelser. Gå ut og finn deg et smultronställe. •

FAKTA:

Smultronställe – betyr jordbærsted, (overført betydning) lyse, lykkelige steder el. Øyeblikk, særlig minnet om dem.

ISSN 2535-3284

Returadresse:

IKF

Øvre Vollgate 13

0158 Oslo

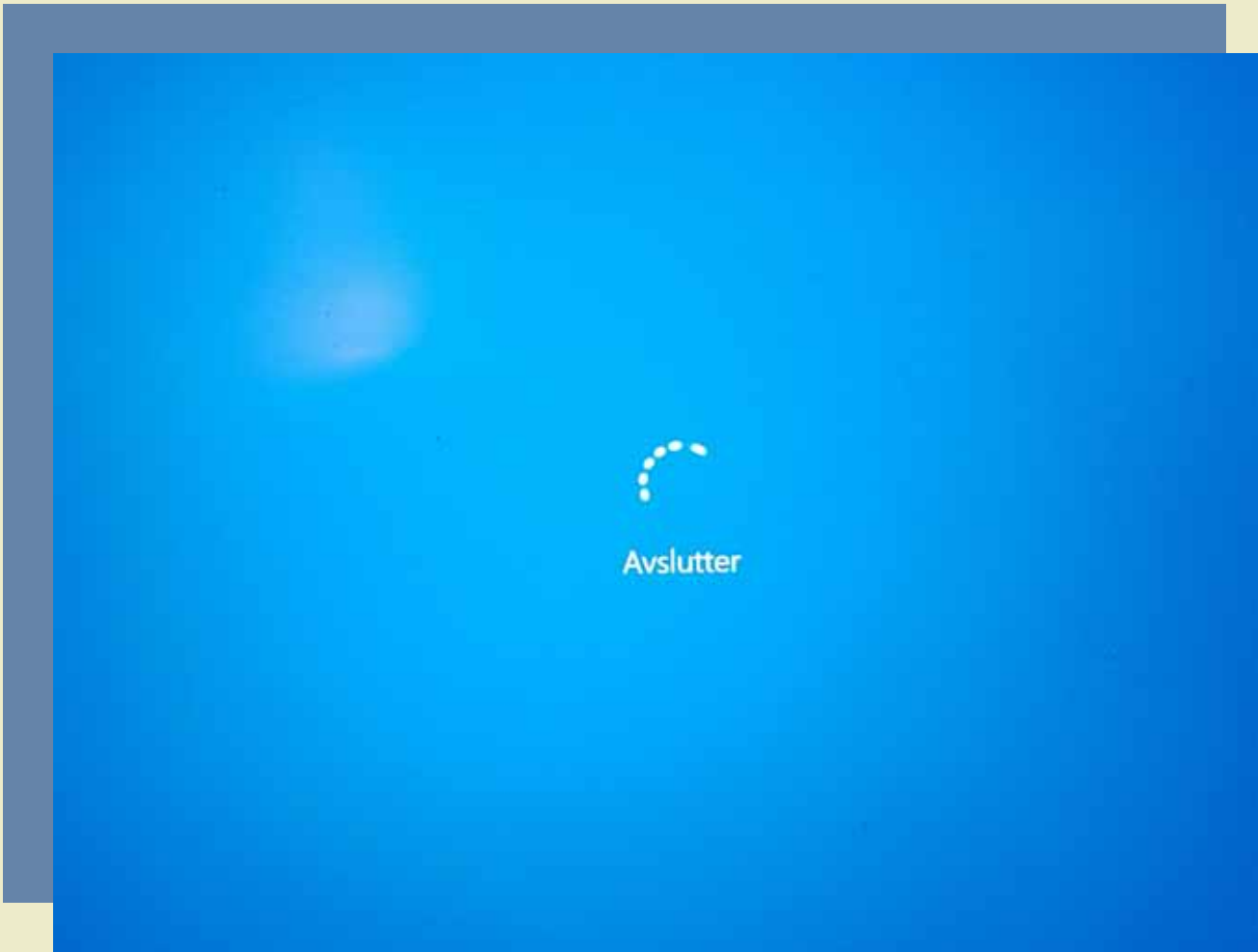
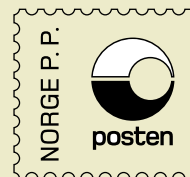

Foto: Tom Arne Møllerbråten

TEMA FOR NESTE NUMMER: Kreativitet